

VIRÁG ILDIKÓ

A MUNKAPIACON ELADHATÓ KÉPZETTSÉG
A CSALÁDI KÖLTSÉGVETÉS TÜKRÉBEN

Bevezetés

A tudás és a munkaerő termelésének és újratermelésének mikroszinten egyik legfontosabb színtere a háztartás. A kilencvenes évek elejének makrogazdasági folyamatai, különösen a GDP csökkenése, a gazdaság szerkezeti átalakulása, a nyílt munkanélküliség megjelenése és növekedése jelentős eltéréseket okozott a háztartások költségvetésében is. A különböző típusú háztartások – összetételük, tagjaik gazdasági aktivitása, képzettsége, egészségi állapota, térbeli elhelyezkedésük, lakáshelyzetük, korábbi tartalékaik és számos egyéb tényező függvényében – eltérő módon reagáltak ezekre a társadalmi és gazdasági kihívásokra.

Korábbi kutatásaink (*Virág* [1999]) eredményeiből kiindulva a jelen vizsgálatok is a fiatalok családi háztartási háttérnek a feltérképezése irányultak, keresve mindazokat a tényezőket, amelyek jó esélyeket biztosítanak a fiatalok számára a munkaerőpiacon jól értékesíthető képzettség megszerzésére. Ezzel egyenértékű cél volt azoknak a helyzeteknek a feltárása is, amelyek akadályozzák a fiatalokat ebben, és így közvetve még a foglalkoztatás szintjének későbbi javulását is hátráltatják.

Vizsgálatunk összefüggést mutatott ki a háztartások jövedelmi viszonyai, a háztartások, illetve szűkebben a szülők munkaerő-piaci aktivitása, a háztartásoknak a társadalmi hierarchiában elfoglalt helye, a szülők iskolai végzettsége, a lakóhely településtípusa és a háztartásokban élő fiatalok tanulási esélyei, valamint a fiatalok munkába állási viszonyai, illetve az ebben való sikertelensége között. Mindez alapvető hatással van a generációk közötti – tág értelemben vett – transzferre, ami azt a veszély rejti magában, hogy a hátrányos jövedelmi és vagyoni viszonyok, a tudás- és munkapiacon elfoglalt kedvezőtlen helyzet több generáción keresztül tovább öröklődnek. Az előnyös helyzetek is „öröklődnek”, így a folyamat fokozódó társadalmi polarizációhoz vezet.

A munka nem titkolt célja, hogy a hazai oktatáspolitikai és a fiatalok munkába állását elősegítő foglalkoztatáspolitikai számára oly módon adjon támpontot, hogy az illeszkedni tudjon az európai tendenciákhoz. Ebből a szempontból fontos szerepe volt annak a lehetőségnek, hogy 1997–2002 között részt vehettünk a *Transferability, Flexibility and Mobility as Targets of the Vocational Education and Training* című COST A11 tudományos kutatásban,¹ amely az egyes európai országok képzési és szakképzési rendszereinek összehangolását tűzte ki célul az egységes európai munkaerőpiac előmozdítása érdekében. Az ebben való magyar részvételt a *Közösen a jövő munkahelyeiért Alapítvány* tette lehetővé *A szakképzés flexibilitása, transzferabilitása és mobilitása, mint a modernizáció feltétele* projekt támogatása révén.²

¹ A projekt zárójelentését lásd: *Achtebagen* [2002].

² Külön is meg kell említenem *Fehérvári Anikó*, *Liskó Ilona*, *Mezei Gyula*, *Ránki Lantos Júlia*, *Szép Zsófia*, *Tóth Éva* és *Zachár László* nevét, akikkel a nemzetközi és a hazai projektben együttműködtem.

A dolgozat első részében a háztartásokban élő, legfeljebb 25 éves fiatalok helyzetét vizsgáljuk az iskoláztatás és a munkába állás szempontjából.

A környezetnek, amelyben eldől, hogy a benne nevelkedő fiatal életpályája során milyen eséllyel felel meg azoknak a követelményeknek, amelyekkel a modern világban szembesül, *társadalmi, családi, háztartási korlátok szabnak határokat, amelyeket az egyénnek igen nehéz átlépnie.*

E korlátok szempontjából döntő jelentősége van a szülők iskolai végzettségének, az ezáltal elfoglalt társadalmi pozíciójának, az ennek következtében megszerzhető jövedelmi helyzetnek. Az utóbbi másfél évtizedben nagyon fontossá vált az is, hogy a szülőknek egyáltalán van-e valamilyen pénzkereső tevékenységük. A munkanélküliség vagy a különböző okok miatt bekövetkezett inaktivitás a legsúlyosabb társadalmi problémává vált, aminek mértéke az ország különböző térségeiben más és más. E tényezők együttes hatása nagymértékben meghatározza a gyermekek iskoláztatását, s vele együtt a jövőbeli pozíciójukat a munka világában.

Az *iskoláztatási, oktatási folyamatból* a következő mozzanatokra koncentrálunk. Az iskoláskor előtti (0–14 évesek közül a nem iskolások)³ és az általános iskolás gyermekek helyzetét a háztartás jövedelmi helyzete, a háztartás és a szülők aktivitása, valamint foglalkozási kategóriája, a település típusa és a szülők iskolai végzettsége szempontjából jellemezzük. A 14–19 éves korosztály esetében ezeken kívül az *oktatás típusával* is foglalkozunk. Megvizsgáljuk, hogy a fentiek szerint jellemzett háztartásokból milyen eséllyel jutnak el a fiatalok a középfokú oktatásig, és ha eljutnak, akkor milyen arányban tanulnak szakmunkásképző intézményekben, illetve érettségit adó középiskolában.

Ugyanezeket a szempontokat vesszük sorra a háztartásban élő 20–25 éves korosztályok esetében is a tanuláshoz, illetve a *felsőfokú oktatáshoz való hozzájutás* kapcsán. A két utóbbi korcsoport esetében a *munkába állást* is vizsgáljuk. A háztartás és a szülők fentiekkel azonos kategorizálása szerint az oktatási intézményben nem tanuló 15–19 éves, illetve 20–25 fiataloknak a munkához való viszonyát – dolgoznak-e avagy sem – elemezzük.

A rendszerváltás óta az oktatás terén végbement változások impozánsak, legalábbis ami a részvételt illeti. Az *Education at a Glance* című kiadvány adatai szerint a magyar fiatalok részvétele az oktatásban a 15–19 évesek korcsoportjában az OECD átlaga felett, a 20–24 évesek korcsoportjában csak kicsivel az átlag alatt volt 2001-ben. Így Magyarország maga mögött tudhatja például az Egyesült Királyságot és Ausztriát (OECD [2003]).

Az ugyanitt található adatok szerint a nem tanuló munkanélküli fiatalok korcsoportjukhoz viszonyított aránya is kicsit jobb, mint az OECD-átlag, miközben például Lengyelország és Szlovákia a sereghajtók között található. Olaszország és Belgium is kedvezőtlenebb helyzetben van Magyarországnál.

³ A csoport tulajdonképpen azokat a gyermekeket tartalmazza, akik még nem járnak iskolába. Mivel a gyermekek iskolába iratása 6, 7 ritkább esetben 8 éves korban történik, és néhány gyermek később sem jár iskolába, mivel például magántanuló, a csoportképzés így volt célszerű.

A vizsgált négy évben kedvező jelenség, hogy az oktatásban való részvétel folyamatosan nőtt, és ezzel párhuzamosan csökkent a nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok aránya. Kevésbé kedvező, hogy alig változott a munkában lévők aránya, ami az jelenti, hogy *a fiatalok problémái továbbra is az oktatási rendszerben, nem pedig a munkaerőpiacon oldódnak meg.*

Az átlagok mögött azonban nagyok a szóródások, ezek bemutatása tanulmányunk fő célja. Úgy tűnik, hogy a vizsgált négy évben a már korábbi időszakban kialakult különbségek lényegesen nem változtak. Az alacsony jövedelmű háztartásokban élő fiatalok változatlanul kisebb eséllyel vettek részt különösen a magasabb presztízsű oktatásban, mint a magasabb jövedelmű háztartásokban élők, és ugyanez a helyzet a vizsgálat többi szempontja szerint is. Vagyis *a vizsgált négy évben mobilitásról ezen a téren nem nagyon beszélhetünk.*

Felhasználva a KSH háztartási költségvetési felvételének a háztartásokban előforduló tartós betegségekre vonatkozó kérdéseit, valamint az általunk összeállított kiegészítő kérdőívre adott válaszokat is, megvizsgáltuk, hogy a kialakított háztartástípusokban hogyan alakult a fiatalok iskoláztatását befolyásoló anyagi helyzet.

Úgy találtuk, hogy a háztartásban előforduló tartósabb egészségi problémák a háztartások jelentős részében csökkentik a jövedelmeket, és ezen keresztül befolyásolják a fiatalok tanulását, illetve a későbbi munkába állását. A háztartások számottevő részében a gyermeknevelés költségei olyan terhet jelentenek, ami alapvetően befolyásolja a továbbtanulás lehetőségeit. A vizsgált időszakban az átlagosan javuló iskoláztatási esélyek ellenére voltak olyan csoportok, amelyek ebből kimaradtak, sőt esélyeik romlottak, vagyis *az oktatáshoz való hozzájutásban a polarizáció bizonyos mértékű fokozódása következett be.*

*

A kutatás tágabb értelemben az intergenerációs mobilitás témakörének irodalmához kapcsolódik. Szűkebben azokra a kutatásokra támaszkodik, amelyek azzal foglalkoznak, hogy a családi háttér hogyan határozza meg az iskolai végzettséget, a különböző iskolatípusok közötti választást, a továbbtanulást és mindezeket keresztül a munkaerőpiacon való sikeres szerepelést. Módszertani szempontból pedig azok közé a nagyméretű lakossági felmérésekre alapozott Tárki-, KSH-, BKÁE- (ma: Corvinus Egyetem) kutatásokhoz sorolható, amelyeket különböző adatfelvételeken végeztek az oktatási egyenlőtlenségek elemzésével kapcsolatban.

Az intergenerációs mobilitással kapcsolatos irodalom jelentős része – az úgynevezett testvér-, ikertestvér- és egyéb rokonsági (*siblings, twins, kin*) adatokon végzett vizsgálatokkal – különböző erősségű összefüggéseket mutat ki az oktatás, a családi háttér és részben a genetikai képességek, a család által meghatározott környezet és a között, hogy a szülők generációjának relatív társadalmi-gazdasági helyzete hogyan viszonyul a gyermekek relatív társadalmi-gazdasági helyzetéhez. A téma összefoglaló elemzését lásd Carnoy [1995], lásd továbbá Behman–Pollak–Taubman [1995], Behman–Taubman [1989], Behman–Hrubec–Wales–Taubman [1995], Solon [1992].

A kutatások jentős csoportja a szülők és gyermekek keresete közötti összefüggést becsüli, és ezzel méri az intergenerációs mobilitást (*Chamberlain–Griliches* [1975], *Behman–Taubman* [1985], *Gavia* [1998], *Bratberg–Nilsen–Vaage* [2003]).

Mihaylova [2004] közép- és kelet-európai rendszerváltó országok oktatási rendszereinek gyors strukturális változásait érintő irodalmat foglalta össze. Az idézett szerzők többnyire egyetértenek azzal, hogy a korábbi intergenerációs társadalmi státus fennmaradt, és a változások növelték az oktatási egyenlőtlenségeket. *Hanley–McKeever* [1997] rámutattak, hogy az oktatás szempontjából az örökölt kulturális tőkének nagyobb szerepe van, mint a társadalmi kapcsolati tőkének, s emiatt a régi és az új egyenlőtlenségek egyszerre vannak jelen.

A Magyarországra vonatkozó elemzések közül a nemzedékek közötti társadalmi mobilitás és a szülői oktatási háttér egyes kérdéseit tárgyalja *Bukodi* [1995], [2000], [2003]. Az iskolaválasztással kapcsolatos mobilitás elemzését találjuk *Andor–Liskó* [2000] és *Róbert* [2001] tanulmányában. A hátrányos helyzetű fiatalok szakképzésével kapcsolatban *Liskó* [1995], [1997], a családi viszonyaival kapcsolatban *Tóth* [1997] munkáira támaszkodhatunk. A szakmunkásképzés kérdéseit és a fiatal szakmunkások elhelyezkedési esélyeit vizsgálta számos munkájában *Liskó* [2001a], [2001b], [2003].

A nagyméretű adatfelvételek között az egyik legfrissebb munka, a *Család változóban, 2001* című tanulmány (*KSH* [2002]), amely árnyalt képet ad az általunk is vizsgált témáról. A felmérés a Munkaerő-felvételhez kapcsolt kiegészítő kérdőíven alapult, amely a KSH legnagyobb méretű rendszeres felvétele. E kutatás eredményei is megerősítik azt a megállapítást, amely szerint az intergenerációs átöröklésben különösen döntő tényező a háztartások/családok vagyoni és kulturális tőkéje. A társadalmi és gazdasági viszonyokból eredő egyenlőtlenségek már az iskolán belül, sőt, még annál is korábban megjelennek. Bár a kutatás igen részletes – a mienknél sokkal részletesebb – információt ad számos kérdésben, a kutatásunktól sok szempontból eltérő megvilágításban tárgyalja a problémákat. Hasonlóképpen sok érintkezési pontja van kutatásunknak azokkal kérdésekkel, amelyeket a közelmúltban publikált *Társadalmi helyzetkép, 2003* című KSH-kiadvány is érint az oktatással kapcsolatos fejezetében (*KSH* [2004]).

*

A Molnár György⁴ által vezetett *Háztartások a tudás- és munkapiacra* című NKFP kutatási téma keretében vizsgálatainkat a KSH háztartási költségvetési felvételeinek (HKF) adatállományára alapoztuk, valamint arra a rotációspanel-adatbázisra, amelyet a munkacsoport a korábbi kutatásai során előállított, a jelen kutatás során pedig az 1998–2000, illetve 1999–2001 közötti időszakokra vonatkozó pannellel

⁴ Itt szeretném kifejezni köszönetemet *Molnár Györgynek*, aki a kutatás minden fázisában értékes tanácsokkal látott el. A kutatás kereteinek kialakításában, a megvalósítás lehetőségeinek átgondolásában, valamint az adatbázis rendezésében és a számítási munkák elvégzésében segítsége nélkülözhetetlen volt.

kiegészített.⁵ Ez módot adott korábbi vizsgálataink pillanatkép jellegének bizonyos mértékű dinamizálására.

Jelenleg 1993-tól 2001-ig állnak rendelkezésünkre a háztartási költségvetési felvételek adatai. Tanulmányunkban az 1998–2001 közötti négy felvételt és az 1999–2001-re vonatkozó panelt használtuk fel, mivel az ebben a panelben szereplő háztartások körében lehetőségünk volt egy kiegészítő kérdőív keretében a fiatalok iskoláztatását befolyásoló tényezőkre részletesebben is rákérdezni. Korábbi munkánkban az 1996–1998-as évekre vonatkozóan készítettünk el hasonló vizsgálatot, amelynek tanulságai alapján és az adatfelvételek bizonyos mértékű módosulása miatt most kissé változtattunk a fiatalok osztályba sorolásán, ezért a 1998-ra vonatkozó számításokat megismételtük.

A jobb olvashatóság érdekében a tanulmány fő szövegében kis méretű, könnyen áttekinthető táblázatokat közlünk. A teljes mintán alapuló számítások részletes eredményeit a tanulmány végén található Melléklet táblázataiban dokumentáljuk.

⁵ A felhasznált adatok részletesebb leírása *Az adatállomány és a rotációs panel* címmel jelen kötet Függelékében található.

1. Az oktatás és a munkaerő-piaci részvétel háztartási háttere és mutatói

Az oktatási rendszerben a kötelező oktatáson túli részvételt és annak hosszát, illetve a korrekció lehetőségét tartjuk lényegesnek. Az első fontos választópontot a középfokú oktatásba való belépés jelenti, bár már az ezt megelőző iskolaválasztás is jelentősen differenciál. Valójában tehát már ekkorra számos szempontból meghatározottá válik a fiatal sorsa. Az első tényező az, hogy milyen háztartásba született bele, hogy ott kik hogyan nevelték, hogy befejezte-e általános iskolai tanulmányait, hogy időben fejezte-e be, és milyen eredménnyel.

Igaz ugyan, hogy a felsőfokú oktatás egyre szélesebb rétegek számára válik követelménnyé, azonban ehhez is a középfokú oktatáson keresztül vezet az út. A szakmunkásképzőkből még ma is kivételesnek számító esetekben lehet felsőfokú diplomához jutni, és a szakközépiskolai érettségi is sokkal korlátozottabb lehetőséget nyújt a továbbtanuláshoz, mint a gimnáziumi. Emellett a középfokú oktatás típusának megválasztása nagyon fontos az életműdbeli meghatározottság szempontjából is, ami az egyén pályáján túlmenően a következő generációkét is jelentősen befolyásolja. Az első mutatónk ennek alapján az érettségit adó középiskolában tanulóknak a szakiskolában, szakmunkásképzőben tanulókhoz viszonyított aránya a nappali tagozatra járó 15–19 éves fiatalok körében.

Az oktatási intézményben nem tanuló 15–25 évesek helyzetének elemzése többféle információt nyújt magáról az oktatásról is. Részben a tanulás korai vagy korábbi abbahagyásának okaira, részben pedig az elvégzett oktatási szint, a megszerzett szakma vagy képesítés használhatóságára lehet belőle következtetni. A 15–19 évesek csoportjában ez nyilvánvalóan sok szempontból mást jelent, mint a 20–25 évesek esetében. Ám amíg a nem tanuló és nem is dolgozó *15–19 évesek problémáira* elsősorban az *oktatási rendszeren belül* kellene megoldást találni, addig a *20–25 éves fiatalok esetében a munkaerő-piaci* megoldásoknak kell erőteljesebb szerepet szánni.

Mutatóink második csoportja a semmilyen formában nem tanuló és nem is dolgozó 15–19 évesek, valamint a 20–25 évesek korcsoporton belüli arányára vonatkozik. Kiegészítésként bemutatjuk a dolgozó, illetve estin, levelezőn vagy egyéb formában tanuló, 15–19 évesek, valamint a 20–25 évesek korcsoporton belüli arányát.

A dolgozatban e mutatókkal jellemezzük a háztartásokat:⁶

- az ekvivalens jövedelmi decilisek szerint,
- a háztartás, a háztartásfő és a szülők aktivitása szerint,
- a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége szerint,
- a szülők iskolai végzettsége szerint,
- a lakóhely település típusa szerint.

⁶ A kiegészítő kérdőív kérdéseinek alapján végzett vizsgálatokban, mivel az elemszám néha kicsi, csak részben használjuk e kategorizálást.

A számításokat a rendelkezésünkre álló négy utolsó év teljes háztartási költségvetési mintájára és az 1999–2001 közötti panelre végeztük el. Ezen időszak folyamán a teljes mintában szereplő létszám a négy év során 24 280-ról 22 983 főre, a panelben a három év során 4421-ről 4285 főre változott.

A panel tehát jóval kisebb méretű, aminek következtében az adatok a fenti bon-tásban néha nehezen értelmezhetőek, illetve torzítanak. Ezért jobbnak láttuk, ha az elemzést a teljes mintán mutatjuk be, és csak bizonyos esetekben hasonlítjuk össze a kétféle mintán kapott eredményeket. A panel előnye, hogy mind a három évben ugyan-azok a háztartások, de nem feltétlenül ugyanazok a személyek szerepelnek benne,⁷ míg a teljes mintában minden évben kicserélik a minta egyharmad részét úgy, hogy a legrégebben bent lévő háztartások helyett újakat vesznek be. Természetesen a pa-nel esetében a fenti méretproblémáktól eltekintve a tendenciák „simábban” mutat-koznak meg, ezért célszerű volt a számításokat a panel esetére is elvégezni, de a leg-fontosabb ok az volt, hogy a kiegészítő kérdőív csupán a panelre vonatkozott, így a dolgozat egészének megalapozásához szükségünk volt a számításokra.

*A fiatalok helyzete jövedelmi decilisek szerint*⁸

A kisgyermek (0–14 évesek) relatíve szegény háztartásokban élnek: 77 százalé-uk átlag alatti jövedelemből (az alsó hat decilisben) élő háztartásban él, és csak 23 százaléknak van átlag feletti jövedelemből élő családja. Az általános iskolások ese-tében nagyon hasonló, de talán egy árnyalattal kedvezőbb képet kapunk: átlag ala-tti jövedelemből az általános iskolások 70–71 százaléka él, és itt is csak 29–30 szá-zaléknak van átlag feletti jövedelemből élő családja. (Az 1. táblázat a 15 év alatti gyermekek népességen belüli arányát mutatja be az alsó két és a felső két jövedel-mi decilisben. A teljes népesség megoszlását valamennyi jövedelmi decilisére a Mel-léklet M1. táblázata tartalmazza.)

1. táblázat: A nem tanuló 0–14 éves gyermekek népességen belüli aránya a két legalacsonyabb és legmagasabb jövedelmi decilisben, százalék

Év	Teljes minta					Panel				
	1.	2.	9.	10.	összes	1.	2.	9.	10.	összes
	decilis					decilis				
1998	14,6	12,9	4,5	3,7	8,1	–	–	–	–	–
1999	16,5	11,6	3,9	3,5	7,7	15,0	13,1	1,7	2,1	7,7
2000	16,1	11,6	3,5	3,7	7,6	17,3	11,7	4,4	1,6	7,5
2001	16,9	10,1	4,8	5,1	7,8	14,2	10,7	8,4	2,6	6,4

⁷ A személyek például születés, halálozás, felnőtt gyermekek külön költözése és egyéb mozgások következtében változhatnak.

⁸ A háztartások közötti méretkülönbség korrekciója érdekében az egy főre jutó jövedelem helyett a tanulmány során mindvégig úgynevezett *ekvivalens jövedelmet* alkalmazunk. Ennek előállításakor a háztartás összjövedelmét nem a létszámmal, hanem a létszám 0,73-adik hatványával osztjuk. A min-tában szereplő személyeket is az ekvivalens jövedelem alapján soroljuk jövedelmi decilisekbe. Lásd erről részletesebben kötetünk másik tanulmányának 1. fejezetét.

A 15–19 éves korosztály elemzése kicsit összetettebb feladat. E korosztály többsége is az *átlagosnál szegényebb háztartásokban* él, ami a szakmunkás, szakiskolai tanulókra és a nem tanuló, nem dolgozó fiatalokra fokozottan érvényes. A 15–19 évesek közül a tanulók 63-64 százaléka él az átlagosnál rosszabb jövedelmű háztartásokban, a nem tanuló, nem dolgozó fiataloknak azonban már mintegy 80 százaléka (lásd az *M1. táblázatot* a Mellékletben). A nem tanuló és nem is dolgozó fiatalok korcsoporton belüli magas arányát mutatja az *2. táblázat* blokkja a legalacsonyabb két decilisben.

2. táblázat: A nem tanuló, nem dolgozó* és a tanuló 15–19 éves fiatalok korcsoporton belüli aránya a két legalacsonyabb és legmagasabb jövedelmi decilisben, százalék

Év	Teljes minta				összes	Panel**
	1. decilis	2. decilis	9. decilis	10. decilis		
A nem tanuló, nem dolgozó 15–19 évesek						
1998	28,3	17,3	4,6	5,1	10,7	–
1999	30,9	15,9	4,7	2,4	10,0	8,7
2000	18,3	13,1	5,1	0,6	6,8	6,1
2001	17,1	8,7	2,8	4,0	5,5	4,9
A tanuló 15–19 évesek						
1998	64,7,	75,5	84,3	83,1	79,9	–
1999	62,0	75,6	87,6	87,0	80,3	80,4
2000	76,4	85,6	89,4	90,4	87,9	89,4
2001	73,4	81,2	88,5	94,5	84,1	90,0

*Itt és a továbbiakban is mindvégig a dolgozók csoportjába soroljuk a szülési szabadságon, gyesen, gyeden, gyeten lévőket és az estin, vagy levelezőn tanulókat is. Ennek megfelelően értelmezendő a nem tanulók és nem is dolgozók csoportja. Ha röviden tanulót említünk, akkor a nappali tagozaton tanulókat értjük alatta.

**A panel esetében a kicsi esetszám miatt a deciliseken belüli bontást nem közöljük.

A szakmunkás, szakiskolai tanulók és a gimnáziumi, szakközépiskolai tanulók között is jelentős különbség van. A gimnáziumi és szakközépiskolai tanulók esetében csak 54–59 százalék él az átlagos jövedelem alatt, viszont a szakmunkás tanulóknak már 78–83 százaléka, mégpedig úgy, hogy a négy év során az előbbieket helyzete javult, az utóbbiaké viszont romlott (lásd az *M1. táblázatot*).

Az oktatásban való részvétel aránya a 15–19 éves korcsoport százalékában a négy év során 79,9 százalékról 84,1 százalékra, ugyanez a panelban három év során 80,4-ről, 90,0 százalékra nőtt (*2. táblázat*).

Igaz, hogy az alacsonyabb decilisektől a magasabbak felé haladva folyamatos a javulás, de az oktatásban való részvétel aránya már a harmadik decilistől kezdve meglehetősen kiegyenlített, komolyabb hátrány csak az alsó két decilisben mutatható ki (*1. táblázat* alsó blokkja). Nem ez a helyzet a *középfokú megválasztásával kapcsolatban*. A középfokon tanulók az érettségit adó középiskola felé törekusnek. A négy év során a középiskolába járó 15–19 évesek körében a szakmunkásképzőbe, szakiskolába járók aránya 28-ról 22 százalékra csökkent. A gimnáziumot és

szakközépiskolát választók aránya a jövedelmi decilisek növekedésével egyre inkább nő. Míg a legalacsonyabb decilisben az összes tanulóknak alig több mint a fele tanul érettségit adó középiskolában, a legfelső két decilisben ez az arány az átlag 6–12-szeresét is eléri (3. táblázat).

3. táblázat: Az érettségit adó középiskolába járók aránya a szakiskolába és szakmunkásképzőbe járókhoz viszonyítva a 15–19 éves korcsoportban, jövedelmi decilisek szerint

Év	Teljes minta					Panel				
	1.	2.	9.	10.	összes	1.	2.	9.	10.	összes
	decilis					decilis				
1998	1,3	1,7	7,0	6,0	2,5	–	–	–	–	–
1999	1,6	2,2	5,9	4,2	2,9	1,5	1,7	5,1	0,8	2,3
2000	1,7	2,8	8,1	8,2	3,9	1,6	1,6	13,4	1,5	2,7
2001	1,0	1,9	8,9	12,0	3,5	1,4	1,7	1,8	19,6	2,1

A nem tanuló 15–19 évesek *munkaerő-piaci szereplése* sokkal rosszabb az alsó decilisekben, mint a felső decilisekben, bár a vizsgált négyéves időszakban kedvező folyamatok mentek végbe. A legelső decilisben a nem tanulók között az időszak elején még négyszer, a végén már csak két és félszer annyian nem dolgoztak, mint ahányan dolgoztak (M1. táblázat). A felső decilisekben fordított a helyzet, ott már az időszak elején is egy nem dolgozóra két dolgozó jutott, és ez az időszak végére még tovább javult. A magasabb decilisekben, ha a fiatal nem tanul, akkor legalább dolgozik.

A 20–25 éves korosztály esetében is növekedtek az oktatásban való részvételi arányok. A négy év során a *tanuló fiatalok arányának a háztartás jövedelmi pozíciójától való függetlenedése figyelhető meg*. Az időszak elején az alsó két decilisben még kevesen tanultak, mint a felső két decilisben, az időszak a végén már alig van különbség.⁹ A jövedelemkülönbség a nem tanulók munkaerő-piaci szereplésében okoz drámai különbségeket, amint ezt a 4. táblázat mutatja. A munkaügyi statisztikákból jól ismert, hogy a fiatalok munkanélküliségi mutatói jóval meghaladják az átlagos munkanélküliségi rátákat, de hogy ez a jövedelem szerint ennyire differenciált, talán meglepő.

A vizsgált négy év során csökkent ugyan a nem tanuló, nem dolgozók korcsoportjukon belüli aránya, de ez körülbelül fele-fele arányban köszönhető az oktatásban és a munkaerőpiacon való nagyobb részvételnek.

Összefoglalva: Az oktatásban való részvétel és a munkaerőpiacon való szereplés jövedelmi korlátait tekintve arra a következtetésre juthatunk, hogy az esélykülönbségek csökkentése csak azáltal és csak olyan mértékben lehetséges, ahogyan a szüle-téstől kezdve csökkentjük a fiatalok anyagi helyzetének polarizációját. Különösen fontos

⁹ Hangsúlyoznunk kell, hogy itt is, mint a 15–19 éves korcsoport esetében, tanulókon a nappali tagozaton tanulókat értjük. Aki estin vagy levelezőn tanul, az a dolgozók megfelelő korcsoportjában szerepel, illetve, ha valamilyen egyéb formában, például szaktanfolyamon, munkaerő-piaci képzésben, de nem munka mellett tanul, az itt nincs számításba véve (ez utóbbi körbe tartozó fiatalok aránya elenyésző).

4. táblázat: A nem tanuló és nem dolgozó 20–25 éves fiatalok aránya a korcsoport százalékában a két legalacsonyabb és legmagasabb jövedelmi decilisben

Év	Teljes minta					Panel				
	1. decilis	2. decilis	9. decilis	10. decilis	összes	1. decilis	2. decilis	9. decilis	10. decilis	összes
1998	56,1	48,1	14,6	7,4	27,0	–	–	–	–	–
1999	66,9	38,0	7,5	6,8	21,8	60,6	35,0	5,3	12,8	20,7
2000	59,9	34,3	4,2	4,0	18,4	63,2	36,2	1,8	8,8	20,6
2001	54,8	31,7	9,6	6,7	20,0	26,2	40,4	10,0	19,1	18,1

ez amiatt is, mert az oktatás-képzés időtartama hosszabbodik, a jobb elhelyezkedést lehetővé tevő képzés családi költségei nőnek, és nem biztos, hogy ezt az alacsonyabb jövedelmi decilisekben élő fiatalok akárcsak a jelenlegi arányban is képesek lesznek vállalni.

A fiatalok helyzete a háztartás és a szülők aktivitása szerint

A fiatalokat talán még az anyagi hátrányoknál is rosszabbul érinti, ha olyan háztartásban élnek, ahol nincs egyetlen kereső sem.¹⁰ Az iskoláskor alattiak és az általános iskolások 15-16 százaléka él inaktív háztartásban. A 15–19 évesek között a szakmunkás és szakiskolai tanulóknak körülbelül ugyanennyi, de a gimnáziumi és szakközépiskolai tanulók esetében már csak 11-12 százaléka él inaktív háztartásban. A nem dolgozó 15–19 évesek 27 százalékának a háztartásában azonban nincs egyetlen aktív kereső sem. A dolgozó 15–19 éves értelemszerűen nem lehet inaktív háztartásban, hiszen akkor a háztartás nem lenne inaktív. A 20–25 évesek között a tanulók – főiskolai, egyetemi hallgatók meglepően magas – 21 százalékos arányban élnek inaktív háztartásokban, főleg nyugdíjas háztartásfővel. Az viszont nagyon elgondolkasztató, hogy a korosztályon belül a nem tanuló és nem dolgozó fiatal felnőttek 22 százalékának a háztartásában senki sem aktív.

Az aktív és inaktív háztartásokban a fiatalok helyzetét kissé részletesebb bontásban is megvizsgáltuk (lásd a Melléklet M2. táblázatát). Az aktív háztartásokat az aktív, a nyugdíjas és egyéb háztartásfő, az inaktív háztartásokat a nyugdíjas és egyéb háztartásfő szerint csoportosítjuk. Az aktív háztartás egyéb háztartásfővel kategória 1998-ban 82 százalékban munkanélküli és 3,5 százalékban gyesen, gyeden lévő háztartásfőt, az inaktív háztartás egyéb háztartásfővel pedig 71 százalékban munkanélküli, 11 százalékban gyesen, gyeden és gyeten lévő háztartásfőt jelentett, míg a fennmaradó rész különféle egyéb inaktivitási kategóriába tartozó háztartásfő között oszlik meg.

A nem tanuló 0–14 éves iskoláskor alatti gyermekek és az általános iskolások szembetűnő többsége él az egyéb háztartásfővel rendelkező háztartásokban, kü-

¹⁰ Ezeket a háztartásokat a továbbiakban inaktív háztartásoknak nevezzük. Aktív a háztartás, ha van benne aktív kereső, függetlenül a háztartásfő aktivitásától. A háztartásfő meghatározásakor a KSH Családi költségvetés adatairaiban alkalmazott definíciót követjük.

lönösen sokan az inaktív háztartásokban, ami az átlagos aránynak két-két és fél-szeresét jelenti. A nyugdíjas háztartásokban a kisgyermek és általános iskolások aránya értelemszerűen nagyon alacsony. A vizsgált négy év során, miközben összességében csökkent a kisgyermek és általános iskolások aránya, az egyéb háztartásfővel rendelkező háztartásokban mérsékelten nőtt.

A 5. táblázat szerint a 15–19 évesek oktatásban való részvételi aránya nem, a középiskola megválasztása viszont nagy eltéréseket mutat a háztartás, illetve a háztartásfő vizsgált aktivitási típusa szerint.

5. táblázat: Az érettségit adó középiskolába járók aránya a szakiskolába és szakmunkásképzőbe járókhoz viszonyítva a 15–19 éves korcsoportban a háztartás és a háztartásfő aktivitása szerint, teljes minta

Év	Aktív háztartás			Inaktív háztartás		Összes
	aktív	nyugdíjas	egyéb	nyugdíjas	egyéb	
	háztartásfő					
1998	3,1	1,2	1,4	2,8	1,0	2,5
1999	3,4	1,6	1,1	2,2	1,9	2,9
2000	4,7	3,5	1,5	2,3	1,2	3,9
2001	4,1	4,2	2,2	2,5	0,7	3,5

Az aktív háztartásfővel rendelkező aktív háztartásokban jó, és a négy év során egyre javuló eséllyel, az egyéb, főképpen munkanélküli háztartásfőjű háztartásokban kis és egyre romló eséllyel tanulnak a fiatalok érettségit adó középiskolában. A nyugdíjas háztartásfővel rendelkező háztartások esetszáma nem teszi lehetővé megbízható következtetések levonását.

A nagy különbségek a nem tanuló fiatalok körében jelentkeznek. Csak az inaktív háztartásokban magas egyértelműen a nem tanuló és nem dolgozók aránya, az átlaghoz képest két-háromszoros, az aktív háztartásfőjű háztartásokhoz képest négyszeres. A fiatalok helyzete különösen hátrányos, ha a háztartásfő státusa egyéb (többnyire munkanélküli), akár van a háztartásban aktív kereső, akár nincs (lásd a 6. táblázat felső blokkját).

6. táblázat: A nem tanuló és nem dolgozó, valamint a dolgozó 15–19 éves fiatalok aránya a korcsoport százalékában a háztartás és a háztartásfő aktivitása szerint, teljes minta

Év	Aktív háztartás			Inaktív háztartás		Összes
	aktív	nyugdíjas	egyéb	nyugdíjas	egyéb	
<i>A nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves fiatalok aránya</i>						
1998	8,5	8,9	12,8	20,2	22,7	10,7
1999	6,8	8,0	13,7	27,2	29,2	10,0
2000	4,8	7,7	5,1	17,7	22,4	6,8
2001	3,9	10,3	7,2	6,1	21,4	5,5
<i>A dolgozó 15–19 éves fiatalok aránya</i>						
1998	9,3	16,6	20,2	0,4	3,4	9,4
1999	8,8	21,7	26,7	2,6	1,6	9,8
2000	8,2	22,8	14,1	1,0	2,3	9,2
2001	6,2	16,5	13,0	6,1	2,3	7,0

Az inaktív háztartásokban élő, dolgozó kategóriába sorolt 15–19 évesek (6. táblázat, alsó blokk) valójában gyermeküket gondozzák, vagy estin, levelezőn tanulnak (lásd a 2. táblázathoz fűzött jegyzetet). Az aktív, egyéb és nyugdíjas háztartásfővel rendelkező háztartásokban a fiatalok nagy arányban dolgoznak, illetve egyes, gyeden, gyeten vagy szülési szabadságon vannak. A 20–25 évesek csoportjában a *nappali oktatásban résztvevők aránya* 18,6 százalékról 22,8 százalékra nőtt (lásd az M1. táblázatot). A felsőfokú oktatásban résztvevők számának bővülése az itt vizsgált mindegyik háztartástípust érinti, de a fiatalok az átlagos részvételi aránynál kisebb hányadban tanulnak az egyéb háztartásfővel rendelkező inaktív háztartásokban, viszont a lemaradás kisebb, mint a középfokú oktatásában való részvétel esetében. A nagy különbségek ebben a korcsoportban is a *munkaerő-piaci részvételben* mutatkoznak meg, amint ezt a 7. táblázat mutatja.

7. táblázat: A nem tanuló és nem dolgozó, valamint a dolgozó 20–25 éves fiatalok aránya a korcsoport százalékában a háztartás és a háztartásfő aktivitása szerint, teljes minta

Év	Aktív háztartás			Inaktív háztartás		Összes
	aktív	nyugdíjas	egyéb	nyugdíjas	egyéb	
<i>A nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves fiatalok aránya</i>						
1998	24,3	14,8	23,0	54,6	68,3	27,0
1999	17,2	8,3	27,7	67,9	83,7	10,0
2000	15,3	13,3	16,8	54,4	79,3	20,0
2001	12,7	13,5	13,9	57,2	73,6	18,4
<i>A dolgozó 20–25 éves fiatalok aránya</i>						
1998	57,8	70,9	67,5	5,4	8,2	54,4
1999	65,0	78,1	59,1	3,5	3,4	21,8
2000	64,4	72,6	70,3	10,5	6,3	60,3
2001	63,6	72,7	60,5	5,5	11,1	58,8

A nem tanuló és nem dolgozó 20–25 éves fiatalok aránya az aktív háztartásokban jelentősen csökkent, az inaktív háztartásokban lényegében nem változott. Az inaktív háztartásban élő fiatalok – mint látható – háromszoros, négyszeres arányban érintettek. A csökkenés azonban, nemcsak a jobb munkaerő-piaci szereplésnek, hanem az oktatásban való magasabb részvételnek is köszönhető.

A 20–25 évesek körében magas az aktív háztartásokban a nyugdíjas és egyéb háztartásfő mellett a dolgozó fiatalok aránya, azonban nem olyan szembetűnően, mint a 15–19 évesek esetében. A 15–19 évesek láthatóan a tanulás helyett vállalnak munkát, a 20–25 évesek esetében azonban már a korábban elmulasztott tanulás következményével is szembesülhetünk, de azért a munkavállalás sokszor a tanulás feladásának árán történik.

További – itt nem részletezett – vizsgálatokkal elkülönítettük azoknak a 15–19 éveseknek, illetve 20–25 éveseknek a megoszlását, akik aktív háztartásban élnek ugyan, de annak a háztartásnak, amelyben élnek, nincs aktív felnőtt (25 évesnél idősebb) tagja, viszont van aktív kereső fiatal (25 év alatti). Kizárólag miattuk számít tehát aktívnek a háztartás. Ilyenkor a háttérben nyilván olyan helyzet húzódik meg, hogy más eltartó híján a fiatal kénytelen dolgozni a vele együtt élők eltartása érdekében. Szerencsére ez viszonylag nem túl nagy arányban érinti a fiatalokat.

A 15–19 évesek 2 százaléka, a 20–25 évesek 11 százaléka él olyan aktív háztartásban, amely kizárólag az ő munkavállalásuk miatt tekinthető aktívnek, de van benne 25 évesnél idősebb tag is, miközben a 15–19 évesek 82,5 százaléka, a 20–25 évesek 78 százaléka olyan aktív háztartásban él, ahol van aktív kereső felnőtt, viszont 15,5 százaléka, illetve 11 százaléka olyanban, ahol egyáltalán nincs aktív kereső, még maga a fiatal sem az. Ez utóbbi csoportban a legmagasabb a tanulást abbahagyó, de munkát nem találó fiatalok aránya, az ő esetükben beszélhetünk az „inaktivitás öröklődéséről”.

További részleteket mutat az a vizsgálat, amikor csak olyan háztartásokkal foglalkozunk, amelyekben a 15–25 éves (nem általános iskolás) fiatalok együtt élnek szüleikkel (lásd a Melléklet M3. táblázatát). Az ilyen típusú háztartásokban élő fiatalokra vonatkozó mutatóink, mint az várható, a legelőnytelenebb helyzetet az inaktív apával és inaktív anyával rendelkező kétszülős család esetében mutatják. Ezt követi az egyszülős inaktív család, majd az a kétszülős család, amelyben az apa az inaktív.

Ha az egyszülős esetben a szülő aktív, akkor a hátrány nem túl jelentős, a kétszülős aktív apával és anyával rendelkező háztartás eseteihez képest. Kissé meglepő, hogy az inaktív egyszülős eset nem a legelőnytelenebb. Magyarázata az lehet, hogy egy ilyen család mögött állhat aktív kereső, például az elvált házastárs, a gyermek másik szülője.

A 8. táblázat a fenti megállapításokat mutatja a 15–19 évesek korcsoportjában a középfokú oktatás típusának megválasztásával, a 9. táblázat pedig a 20–25 évesek oktatásban való részvételével kapcsolatban.

8. táblázat: Az érettségit adó középiskolába járók aránya a szakiskolába és szakmunkásképzőbe járókhoz viszonyítva a 15–19 éves korcsoportban, a szülők státusa szerint

Év	A szülők státusa						Összes
	(1)	(2)	(11)	(12)	(21)	(22)	
1998	2,7	1,2	3,0	2,2	1,7	1,3	2,6
1999	2,8	2,5	3,4	2,1	1,7	1,1	2,9
2000	3,2	0,8	5,1	2,6	1,3	0,8	3,7
2001	3,0	1,5	4,6	1,8	2,4	0,5	3,4

(1) = aktív egyetlen szülő, (2) = inaktív egyetlen szülő, (11) = aktív apa, aktív anya, (12) = aktív apa, inaktív anya, (21) = inaktív apa, aktív anya, (22) = inaktív apa, inaktív anya

9. táblázat: A tanuló 20–25 éves fiatalok aránya a korcsoporthoz viszonyítva, a szülők státusa szerint

Év	A szülők státusa						Összes
	(1)	(2)	(11)	(12)	(21)	(22)	
1998	22,9	6,9	32,5	17,6	21,8	14,5	27,5
1999	23,9	3,9	27,4	9,3	19,3	3,6	24,2
2000	23,5	10,7	32,7	14,3	13,5	12,0	27,7
2001	29,9	19,8	34,1	19,9	35,3	14,3	31,8

Lásd a 8. táblázat jegyzetét.

A 20–25 éves korcsoport szempontjából szembetűnő különbséget találunk az olyan háztartások között, ahol szülők együtt élnek gyermekekkel, valamint az összes háztartás között. Az ilyen háztartásokban a fiataloknak az oktatásban való részvétele jelentősen magasabb, 27,5 és 31,8 százalék, szemben az összes háztartásra vonatkozó 18,6–22,8 százalékos aránnyal. Ugyanakkor a nem tanuló és nem dolgozó fiatalok aránya, valamint a dolgozó fiatalok aránya is alacsonyabb azokban a családokban, amelyekben a gyermekek együtt élnek a szüleikkel.

Összefoglalva: az oktatásban való részvétel szempontjából fontos, hogy a fiatalok aktív háztartásokban, aktív szülőekkel éljenek. Az oktatásban való részvétel szempontjából az inaktív háztartásfők körében a nyugdíjasstátus viszonylag kielégítőbb biztonságot nyújt, mint az egyéb, főképpen munkanélküli-státus. Ezek a hatások a 20–25 éves korcsoportban erőteljesebben érvényesülnek, mint a középfokú oktatásban.

A középfokon az iskola megválasztása szempontjából a szakiskolában és szakmunkásképzőben tanulók kétszer akkora valószínűséggel élnek inaktív háztartásban, mint az érettségit adó középiskolába járók. Ha ezen felül egyéb, azaz főként munkanélküli-státusú háztartásfővel élnek együtt a fiatalok, akkor háromszor akkora valószínűséggel tanulnak szakiskolában és szakmunkásképzőben, mint érettségit adó középiskolában.

A fiatalokat korábbi munkába állásra ösztönzi, ha a háztartásfő nyugdíjas vagy egyéb státusú, azaz főképpen munkanélküli, de ez a kitörési lehetőség csak egy szűk réteg számára válik valósággá. Akiknek ez nem sikerül, azok a nem tanulók–nem dolgozók számát szaporítják. Azokban a háztartásokban, amelyekben szülők együtt

élnék gyermekekkel, a legrosszabb helyzetet minden szempontból az jelenti, ha mindkét szülő inaktív. Az anya és apa közül az apa aktivitása fontosabb, az anya aktivitása az inaktív apa esetében csak kivételes esetekben egyenlíti ki az esélyeket. Az egyszülős családokban a fiatalok helyzete rosszabb ugyan, de a vártnál kevésbé rossz, mint a kétszülős családokban.

Azokban a háztartásokban, ahol szülők élnek gyermekekkel, az oktatásban való részvétel esélye az összes háztartáshoz viszonyítva kifejezetten jobbnak mutatkozott. A fiatalok oktatásban való részvétele nyilván a szülők számára a legfontosabb. *A fiatal tanulási esélyeit rontja, ha nem a szülővel él egy háztartásban, vagy a háztartás egyéb, például szociális hátrányokkal terhelt személyeket is tartalmaz.*

A fiatalok helyzete a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége szerint

A fiatalok oktatásban, illetve a munkaerőpiacon való részvételét a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége – az aktív háztartások háztartásfőinek foglalkozási csoportja szerint is – megvizsgáltuk (lásd a Melléklet M4. táblázatát). A felső és alacsonyabb szintű vezető, felsőfokú szakalkalmazott, középfokú szakalkalmazott és ügyvivő, vállalkozó, szakmunkás, betanított és segédmunkás csoportokat képeztük. Az iskoláskor alatti gyermekek és az általános iskolások az átlagosnál kisebb arányban élnek az első három foglalkozási csoporthoz tartozó háztartásfőkkel, azonban jelentősebben csak a felső vezetők háztartásában vannak kevesebben. A vizsgált négy évben a változások e tekintetben jelentéktelenek.

A 15–19 éves korosztályból a tanulók aránya a háztartásfők első három foglalkozási csoportjában a legmagasabb, de az átlag alatt csak a betanított és segédmunkás háztartásfő esetében van.

A középiskola típusának megválasztása tekintetében a legelőnyösebb, amint ezt a 10. táblázat mutatja, az első két foglalkozási csoport (amely mögött felsőfokú végzettség áll). Kicsit az átlag alatt a szakmunkás, a legkedvezőtlenebb helyzetben a segéd- és betanított munkás háztartásfő gyermekei vannak. Ez utóbbi háztartások körében, ha egyáltalán tanul a fiatal, akkor csak fele, harmada eséllyel tanul érettségit adó középiskolában, mint az átlag, és 10-szer vagy még annál is kisebb eséllyel, mint a legelőnyösebb foglalkozású háztartásfőkkel élő társai.

10. táblázat: Az érettségit adó középiskolába járók aránya a szakiskolába és szakmunkásképzőbe járókhoz viszonyítva a 15–19 éves korcsoportban, a háztartásfő foglalkozási csoportja szerint

Év	Felső- és alsóvezető	Felsőfokú szakalkalmazott	Középfokú szakalkalmazott	háztartásfő			Összes
				Vállalkozó	Szakmunkás	Betanított és segédmunkás	
1989	9,6	14,9	6,2	3,0	3,0	1,3	3,1
1999	14,5	19,0	6,0	4,9	2,7	1,5	3,4
2000	26,7	22,2	7,5	6,3	3,7	2,3	4,7
2001	31,6	19,4	4,9	3,7	3,4	2,1	4,1

A nem tanuló és nem dolgozók aránya a betanított és segédmunkás foglalkozási csoportban, a dolgozók aránya pedig a vállalkozó, a szakmunkás és segéd- és betanított munkás foglalkozási csoportban magasabb az átlagosnál. Jól látható ugyanakkor, hogy a vizsgált négy évben még a segéd- és betanított munkás háztartásfővel rendelkező háztartásokban is a felére csökkent a nem dolgozó–nem tanuló 15–19 évesek aránya, ami részben az oktatásban való növekvő részvételnek, de ebben csoportosításban sokkal inkább az eredményesebb munkaerő-piaci szereplésnek köszönhető. Ne tévesszük szem elől, hogy aktív háztartásról és aktív háztartásfőről van szó (11. táblázat).

11. táblázat: A nem tanuló és nem dolgozó 15–19 éves fiatalok aránya a korcsoport százalékában, a háztartásfő foglalkozási csoportja szerint

Év	Felső- és	Felsőfokú	Középfokú	Vállalkozó	Szakmunkás	Betanított és	Összes
	alsóvezető	szakalkalmazott	szakalkalmazott	háztartásfő			
1989	4,4	4,1	3,9	8,1	6,5	18,5	8,6
1999	6,9	1,6	2,4	2,7	6,5	14,3	6,8
2000	0,9	1,5	0,0	2,0	5,3	10,7	4,8
2001	0,0	0,3	1,8	2,3	4,0	9,2	3,9

A 20–25 évesek korcsoportjában hasonló jelenségek tapasztalhatók. Az oktatásban való részvétel szempontjából viszont sokkal nagyobb különbségek vannak a háztartásfő foglalkozási csoportja szerint (12. táblázat).

12. táblázat: A tanuló 20–25 éves fiatalok aránya a korcsoport százalékában, a háztartásfő foglalkozási csoportja szerint

Év	Felső- és	Felsőfokú	Középfokú	Vállalkozó	Szakmunkás	Betanított és	Összes
	alsóvezető	szakalkalmazott	szakalkalmazott	háztartásfő			
1989	43,5	38,8	23,7	26,1	13,4	4,3	17,8
1999	43,5	39,1	30,4	23,0	11,2	5,6	17,8
2000	40,7	43,7	25,0	32,3	15,6	8,2	20,3
2001	45,2	53,4	27,6	30,4	17,8	9,4	23,7

Az átlagosnál kisebb arányban tanulnak a szakmunkás háztartásfő családjában, a betanított és segédmunkás háztartásfő mellett pedig a felénél is kevesebben. A vezető és a felsőfokú szakalkalmazotthoz képest a betanított és segédmunkás háztartásfő mellett tízszer kisebb az esélye annak, hogy a fiatal főiskolán, egyetemen tanuljon. Az esélykülönbség körülbelül akkora, mint amekkora a középfokú oktatás típusának megválasztása esetében látható. Ez is azt bizonyítja, hogy a fiatalok sorsa véglegesen ott dől el.

A 20–25 évesek körében is a felére csökkent a sem dolgozó, sem tanulók aránya, ami részben az oktatásban való növekvő részvételnek, és nem sokkal nagyobb részben az eredményesebb munkaerő-piaci szereplésnek köszönhető.

Összefoglalva: Az átlagosnál kisebb arányban tanulnak a fiatalok már a szakmunkás háztartásfő családjában is, a betanított és segédmunkás háztartásfő mellett pedig az átlag felénél is kevesebben. Jellemző ugyanakkor, hogy a segéd- és betanított munkás háztartásfő esetét kivéve, a nem tanuló fiatalok az átlagosnál magasabb arányban dolgoznak.

A fiatalok helyzete a szülők iskolai végzettsége szerint

A szülők iskolai végzettsége, mint más vizsgálatokból is tudjuk, meghatározó a fiatalok oktatásban való részvétele szempontjából. Itt nem annyira a tény, mint inkább a mértékeket hangsúlyozzuk (lásd a Melléklet M5. táblázatát). A szülők iskolai végzettsége szempontjából öt kategóriát képeztünk: nyolc általánosnál kevesebb és nyolc általános, szakmunkásképző és szakiskolai végzettség, gimnáziumi és szakközépiskolai érettségi, főiskolai, végül egyetemi végzettség.

A 15–19 éves korcsoportban az oktatásban való részvétel és a középiskola típusának megválasztása szinte teljesen párhuzamosan alakul, azaz ugyanabba a végzettségi kategóriába tartozó szülők esetében a korosztály fiataljainak alacsony az oktatásban való részvételi aránya, és alacsony az érettségit adó középiskola választása (13. táblázat). Ezért csak az utóbbi mutató esetében végezzük el a részletes analízist, a többi esetben is hasonló értékeket kapnánk.

13. táblázat: Az érettségit adó középiskolába járók aránya a szakiskolába és szakmunkásképzőbe járókhoz viszonyítva a 15–19 éves korcsoportban, ha a szülők legmagasabb iskolai végzettsége szakmunkásképző

Év	A szülők iskolai végzettsége						átlag*
	(1)	(2)	(11)	(12)	(21)	(22)	
1998	0,7	1,9	0,9	2,9	1,1	2,2	2,6
1999	1,1	1,6	0,7	3,0	2,4	2,2	2,9
2000	1,6	2,2	1,0	2,0	1,7	2,3	3,7
2001	1,3	1,5	0,7	1,0	1,4	2,1	2,9

(1) = egyetlen szülő, legfeljebb általános iskolai végzettséggel, (2) = egyetlen szülő, szakmunkásképző, (11) = apa, anya legfeljebb általános iskola, (12) = apa legfeljebb általános iskola, anya szakmunkásképző, (21) = apa szakmunkásképző, anya legfeljebb általános iskola, (22) = apa, anya szakmunkásképző.

*Az itt szereplő átlag az összes szülő típusra vonatkozik, azonos a mellékletben szereplő táblázatokon látható átlaggal.

Ha a szülők iskolai végzettsége csak nyolc általános vagy annál kevesebb, akkor az érettségit adó középiskolát kevesebb mint fele arányban választják a fiatalok, mint a szakmunkásképzést. (Ez másképpen azt jelenti, hogy például 1998-ban míg át-

lagosan a középfokon tanuló 15–19 évesek 73 százaléka járt gimnáziumba és szak-középiskolába, 27 százaléka szakmunkásképzőbe, addig a legfeljebb általános iskolát végzett anya és apa családjában csak a gyermekek 48 százaléka járt gimnáziumba és szakközépiskolába és 52 százaléka szakmunkásképzőbe.) Ha legalább az egyik szülő szakmunkás végzettségű, akkor ez az arány ugyan megfordul, de az átlagos arány fölé nem megy, és ez a négy év során inkább romlott, mint javult. A fiatalok mobilitási esélye az ilyen szülői háttérrel átlag alatti.

A 14. táblázatból jól látható, hogy ha legalább az egyik szülő érettségizett, akkor az átlagosnál többszörös az esélye a fiatalnak arra, hogy érettségit adó középiskolába járjon. Látható az is, hogy amíg a legfeljebb szakmunkás végzettségű szülők esetében a vizsgált négy év során lényegében semmi változás nem történt, addig itt jelentős dinamika figyelhető meg. Azt állapíthatjuk meg, hogy a szülő és gyermek közötti mobilitásnak ebben a körben megvan az esélye.

14. táblázat: Az érettségit adó középiskolába járók aránya a szakiskolába és szakmunkásképzőbe járókhoz viszonyítva a 15–19 éves korcsoportban, ha legalább az egyik szülő középiskolai végzettségű

Év	A szülők iskolai végzettsége				átlag*
	(3)	(31)	(32)	(33)	
1998	5,8	4,8	3,2	5,3	2,6
1999	4,2	12,0	2,6	6,9	2,9
2000	6,2	11,5	19,0	18,6	3,7
2001	7,5	6,9	11,0	12,9	2,9

(3) = egyetlen szülő, érettségi, (31) = apa érettségi, anya legfeljebb általános iskola, (32) = apa érettségi, anya szakmunkásképző, (33) = apa, anya érettségi. A csekély esetszám és a jobb áttekinthetőség miatt táblázatunkban nem szerepel minden lehetséges párosítás. A teljes bontást az M5. táblázat tartalmazza.

*Az itt szereplő átlag az összes szülő típusra vonatkozik, azonos a mellékletben szereplő táblázatokon látható átlaggal.

A 15. táblázat azt mutatja, hogy amennyiben a szülők egyike legalább főiskolai végzettséggel rendelkezik, akkor szinte minden fiatal érettségit adó középiskolában tanul. A táblázatban a *m* (mindenki) jelek elhelyezkedésére érdemes figyelni, a többi arányszám a kis esetszám miatt – azon kívül, hogy értéke magas – nem elég releváns. Itt azonban mobilitásról az előbbi értelemben nem beszélhetünk, hiszen itt a pozíciók megörökléséről és annak fenntartásáról van szó.

A 15–19 évesek munkaerő-piaci szereplését a 16. táblázat mutatja. A nem tanuló, nem dolgozó fiatalok aránya csak abban az esetben van az átlag felett, ha a szülők legfeljebb szakmunkás végzettségűek, de ha már mindkét szülő szakmunkás, akkor a helyzet kedvezőbb, ugyanezen szülőpárok gyermekei dolgoznak is a legnagyobb arányban, ami végül is nem annyira a munkaerő-piaci sikerességet, hanem sokkal inkább a tanulás korai abbahagyását jelenti.

15. táblázat: Az érettségít adó középiskolába járók aránya a szakiskolába és szakmunkásképzőbe járókhoz viszonyítva a 15–19 éves korcsoportban, ha legalább a szülők egyike felsőfokú végzettséggel rendelkezik

Év	A szülők iskolai végzettsége								átlag*
	(4)	(5)	(24)	(34)	(43)	(44)	(54)	(55)	
1998	5,3	7,4	14,6	8,7	5,0	<i>m</i>	12,5	<i>m</i>	2,6
1999	<i>m</i>	<i>m</i>	32,4	22,2	7,8	27,6	<i>m</i>	<i>m</i>	2,9
2000	3,1	<i>m</i>	8,9	13,1	10,3	36,0	<i>m</i>	<i>m</i>	3,7
2001	4,4	<i>m</i>	3,3	<i>m</i>	14,4	<i>m</i>	<i>m</i>	<i>m</i>	2,9

(4) = egyetlen szülő főiskola, (5) = egyetlen szülő egyetem, (24) = apa szakmunkás, anya főiskola, (34) = apa érettségi, anya főiskola, (43) = apa főiskola, anya érettségi, (44) = apa főiskola, anya főiskola, (54) = apa egyetem, anya főiskola, (55) = apa egyetem, anya egyetem

*Az itt szereplő átlag az összes szülő típusra vonatkozik, azonos a mellékletben szereplő táblázatokon látható átlaggal.

m: mindenki érettségít adó középiskolában tanul.

16. táblázat: A nem tanuló és nem dolgozó 15–19 éves fiatalok aránya a korcsoport százalékában, ha a szülők legmagasabb iskolai végzettsége szakmunkásképző

Év	A szülők iskolai végzettsége						átlag*
	(1)	(2)	(11)	(12)	(21)	(22)	
1998	21,1	15,8	26,5	14,6	15,3	7,1	9,8
1999	20,1	6,3	25,3	11,8	7,3	6,2	8,4
2000	16,2	11,3	19,1	10,8	8,5	1,9	6,0
2001	8,4	6,3	13,6	18,6	11,2	4,0	5,1

(1) = egyetlen szülő legfeljebb általános iskola, (2) = egyetlen szülő szakmunkásképző, (11) = apa, anya legfeljebb általános iskola, (12) = apa legfeljebb általános iskola, anya szakmunkásképző, (21) = apa szakmunkásképző, anya legfeljebb általános iskola, (22) = apa, anya szakmunkásképző.

*Az itt szereplő átlag az összes szülő típusra vonatkozik, azonos a mellékletben szereplő táblázatokon látható átlaggal.

A 20–25 évesek csoportjában a tanulók arányának különbségével jellemezhető legjobban a különböző iskolai végzettségű szülők hatása a fiatalok helyzetére (17–19. táblázat).

17. táblázat: A tanuló 20–25 évesek aránya a korcsoport százalékában, ha a szülők legmagasabb iskolai végzettsége szakmunkásképző

Év	A szülők iskolai végzettsége						átlag*
	(1)	(2)	(11)	(12)	(21)	(22)	
1998	6,6	8,4	4,8	18,2	9,3	26,6	27,5
1999	10,3	13,3	6,3	8,8	6,8	17,8	24,2
2000	10,1	12,5	6,9	20,4	10,3	28,6	27,7
2001	12,1	15,3	5,9	6,1	17,7	29,8	31,8

(1) = egyetlen szülő legfeljebb általános iskola, (2) = egyetlen szülő szakmunkásképző, (11) = apa, anya legfeljebb általános iskola, (12) = apa legfeljebb általános iskola, anya szakmunkásképző, (21) = apa szakmunkásképző, anya legfeljebb általános iskola, (22) = apa, anya szakmunkásképző.

*Az itt szereplő átlag az összes szülő típusra vonatkozik, azonos a mellékletben szereplő táblázatokon látható átlaggal.

18. táblázat: A tanuló 20–25 évesek aránya a korcsoport százalékában, ha legalább az egyik szülő középiskolai végzettségű

Év	A szülők iskolai végzettsége				átlag*
	(3)	(31)	(32)	(33)	
1998	30,1	34,4	31,7	47,7	27,5
1999	28,1	9,5	19,5	39,8	24,2
2000	26,8	18,2	19,5	49,1	27,7
2001	38,7	26,8	39,4	45,7	31,8

(3) = egyetlen szülő érettségi, (31) = apa érettségi, anya legfeljebb általános iskola, (32) = apa érettségi, anya szakmunkásképző, (33) = apa, anya érettségi. A csekély esetszám és a jobb áttekinthetőség miatt táblázatunkban nem szerepel minden lehetséges párosítás. A teljes bontást az *M5. táblázat* tartalmazza.

*Az itt szereplő átlag az összes szülőtipusra vonatkozik, azonos a mellékletben szereplő táblázatokon látható átlaggal.

19. táblázat: A tanuló 20–25 évesek aránya a korcsoport százalékában, ha legalább a szülők egyike felsőfokú végzettséggel rendelkezik

Év	A szülők iskolai végzettsége							átlag*	
	(4)	(5)	(24)	(34)	(43)	(44)	(54)		(55)
1998	37,1	37,1	60,7	53,0	47,9	59,7	81,7	71,4	27,5
1999	49,6	57,5	65,0	57,7	41,2	58,8	81,1	52,0	24,2
2000	54,3	65,8	65,2	66,3	50,7	76,2	63,3	63,8	27,7
2001	71,7	73,2	60,8	45,8	66,2	58,7	100,0	60,0	31,8

(4) = egyetlen szülő főiskola, (5) = egyetlen szülő egyetem, (24) = apa szakmunkás, anya főiskola, (34) = apa érettségi, anya főiskola, (43) = apa főiskola, anya érettségi, (44) = apa főiskola, anya főiskola, (54) = apa egyetem, anya főiskola (55) = apa egyetem, anya egyetem.

*Az itt szereplő átlag az összes szülőtipusra vonatkozik, azonos a mellékletben szereplő táblázatokon látható átlaggal.

Az egyetemi főiskolai tanulmányokra átlag alatti lehetősége van annak a fiatalnak, akinek a szülei közül legalább az egyik nem rendelkezik főiskolai végzettséggel, kivételt mindössze a két középiskolai végzettségű szülő jelent. A csupán általános iskolát végzett szülők gyermekei az átlagosnál ötször kisebb, míg főiskolát végzett szülők gyermekei az átlagosnál háromszor, egyetemet végzett szülőké négyszer nagyobb valószínűséggel járnak egyetemre, főiskolára.

A munkaerő-piaci szereplés, akárcsak a többi esetben, az oktatásban való részvétel függvénye. Ezért a legfeljebb szakmunkás szülők gyermekei viszonylag magas, a négy év során növekvő arányban dolgoznak, de ugyanebben a kategóriában vannak a nem tanulók–nem dolgozók is a legtöbben.

Összefoglalóan: A generációk közti mobilitás korlátozottsága rajzolódik ki mindennek alapján az oktatás terén. Az alacsonyabb végzettségű szülők gyermekei legfeljebb az alacsonyabb iskolai végzettségek körében lépnek egyet-egyed előre szüleikhez képest, ami tekintettel arra, hogy közben a társadalmilag átlagosan várt szint is növekszik, igazi kitörést számukra nem jelent. *Abhoz át kellene lépni azt a korlátot, amely valahol a szülők*

szakiskolai, szakmunkás végzettségénél van. Az előrelépésre a legalább érettségivel rendelkező szülő gyermekei számára nyílik meg a lehetőség, míg a főiskolát, egyetemet végzett szülő lehetővé teszi a már korábban is meglévő jó pozíció megtartását.

A munkaerőpiacon való boldogulás ugyanezen szülői iskolai végzettségi kategóriák szerint más és más. A dolgozó fiatalok nagyobb aránya az alacsony iskolai végzettségű szülők esetében pillanatnyilag pozitívnak látszik, ám *az esetek jelentős részében ez alacsonyabb iskolázottságot takar, amely a hosszabb távú munkaerő-piaci részvételt korlátozhatja*. A nem tanulók–nem dolgozók magas aránya pedig már a jelenben is érzékelhető komoly hátrány.

Az oktatási esélyek a település típusa szerint

Megnéztük, hogy mi a helyzet akkor, ha a fiatal lakóhelye *Budapest, megyei jogú város, egyéb város és község* (lásd a Melléklet *M6. táblázatát*). Az eredmények a település típusok sorrendjét illetően a következőkben foglalhatók össze.

A 0–14 évesek és hasonlóan az általános iskolások csak Budapesten élnek az átlagosnál kisebb arányban, a többi településtípusban arányuk meglehetősen kiegyenlített. Talán a községekre jellemző a nem túl jelentős túlsúlyuk. A 15–19 éveseket a szokásos mutatóinkkal jellemezzük.

Az érettségit adó középiskola irányába történt eltolódás látható a *20. táblázatban* is, csekély mértékben a községekben, viszont jelentősen Budapesten. A négy év során e tekintetben a meglévő különbségek elmélyülésére, nem pedig a kiegyenlítésére kell következtetnünk.

20. táblázat: Az érettségit adó középiskolába járók aránya a szakiskolába és szakmunkásképzőbe járókhoz viszonyítva a 15–19 éves korcsoportban, a település típusa szerint

Év	Budapest	Megyei jogú város*	Egyéb város	Község	Összes
1998	5,5	3,2	2,3	1,8	2,5
1999	5,1	5,5	2,4	1,9	2,9
2000	9,5	6,4	3,4	2,4	3,9
2001	12,7	4,7	3,5	2,2	3,5

*Megyei jogú városok a megyeszékhelyek, valamint Dunaújváros, Hódmezővásárhely, Nagykanizsa és Sopron.

A legveszélyeztetettebb csoport a későbbi munkaerő-piaci karrier szempontjából a nem tanuló, nem dolgozó 15–19 évesek csoportja négy év során jelentősen csökkent (*21. táblázat*). Ez részben az oktatás felszívó hatásának, kisebb mértékben a viszonylag stabil munkaerő-piaci aktivitásnak köszönhető. Ugyanakkor nem tapasztalható kiegyenlítés a legkedvezőbb helyzetű Budapest és a legkedvezőtlenebb helyzetű község kategória között, sőt a különbségek mélyültek.

21. táblázat: A nem tanuló, nem dolgozó 15–19 évesek aránya a korcsoport százalékában, a település típusa szerint

Év	Budapest	Megyei jogú város*	Egyéb város	Község	Összes
1998	6,1	6,1	10,9	14,7	10,7
1999	6,7	2,5	10,8	14,6	10,0
2000	4,5	2,5	8,3	9,1	6,8
2001	1,7	0,5	9,1	9,2	5,5

*Megyei jogú városok a megyeszékhelyek, valamint Dunaújváros, Hódmezővásárhely, Nagykanizsa és Sopron.

A 20–25 évesek csoportjában is a legsúlyosabb problémát a nem tanuló, nem dolgozó fiatalok masszív 30 százalékos aránya jelenti a települési hierarchia legalacsonyabb szintjén lévő községekben, és a négy év során a különbségek elmélyülése talán ebben a legjelentősebb mértékű. Míg 1998-ban a nem dolgozó 20–25 éves fiatal kétszer akkora valószínűséggel élt valamely községben, mint Budapesten, addig 2001-re ez megduplázódott, vagyis az esélyek aránya négyszeresre változott (22. táblázat, felső blokk).

Tekintettel arra, hogy a település típusa szerint a dolgozó fiatalok aránya meglehetősen kiegyenlített,¹¹ amely a négy év során valamennyit javult is, a fenti helyzetért az oktatásban való nagyon is eltérő részvétel a felelős, mint azt a 22. táblázat alsó blokkjával való összehasonlítás mutatja.

22. táblázat: A nem tanuló, nem dolgozó 20–25 évesek, valamint a tanuló 20–25 évesek aránya a korcsoport százalékában, a település típusa szerint

Év	Budapest	Megyei jogú város*	Egyéb város	Község	Összes
<i>A nem tanuló, nem dolgozó 20–25 évesek</i>					
1998	18,0	22,6	25,9	35,1	27,0
1999	11,8	12,0	24,5	29,2	21,8
2000	11,4	12,7	19,5	29,1	20,0
2001	6,1	7,7	18,7	28,3	18,4
<i>A tanuló 20–25 évesek</i>					
1998	28,4	22,2	18,1	12,0	18,6
1999	28,4	27,6	12,6	10,2	17,1
2000	30,8	28,2	15,0	13,2	19,7
2001	18,1	46,2	18,9	13,1	22,8

*Megyei jogú városok a megyeszékhelyek, valamint Dunaújváros, Hódmezővásárhely, Nagykanizsa és Sopron.

Összefoglalva: Oktatáshoz való hozzájutás szempontjából a legelőnyösebb helyzetben akkor van a fiatal, ha Budapesten él, ezt követi a megyei jogú városban, majd az egyéb városban és végül a községekben élő fiatal. A munkaerő-piaci szereplés

¹¹ Valószínű, hogy a dolgozó 20–25 éves fiatalok jelentős része nem a lakóhelyén dolgozik, amíg nincs önálló lakása, nem alapított családot, nyilván nem válik ki a háztartásból.

szempontjából ennek tükörképét látjuk, a nem tanuló, nem dolgozó 20–25 évesek arányának csökkenésében a települési hierarchia legalacsonyabb fokán elhelyezkedő községektől Budapest felé haladva.

*

Ebben a fejezetben kimutattuk tehát, hogy a tudáshoz való hozzájutás és a sikeres munkaerő-piaci szereplés szempontjából az átlagosnál rosszabb helyzetben vannak azok a fiatalok, akik az alsó hat jövedelmi decilisben, inaktív háztartásban vagy inaktív háztartásfővel élnek. Az aktív háztartásfővel élők közül is ide tartoznak azok, ahol a háztartásfőnek alacsonyabb társadalmi státusú foglalkozása van, a települési hierarchia alacsonyabb fokán, kisebb városban, illetve községekben laknak. Szüleik középiskolánál alacsonyabb végzettségűek, különösen akkor, ha inaktívak és még nem nyugdíjasok. Olyanok, akiknek a családjában munkaerőpiacról az apa az, aki kiszorult. Ha a fiatal emellett csak egyik szülőjével él, akkor e hátrányok fokozottabbak.

A vizsgált négy év során alapvetően a kép nem változott, de azért előfordulnak kedvező és bizonyos mobilitásra utaló jelenségek is. A tudáshoz való hozzájutásban kedvező folyamat, hogy összességében javult az érettségit adó középiskolába járók aránya, nőtt a középfokú, mind pedig a felsőfokú oktatásban való részvétel. Kedvező az is, hogy a munkaerőpiacról kiszoruló fiatalok száma csökkent és valamelyest javult dolgozók aránya.

2. Az anyagi helyzet változásának hatása a fiatalok oktatásával kapcsolatos döntésekre

Az anyagi helyzet romlása a tartós betegséggel és a gyermeknevelési kiadásokkal kapcsolatban

Az itt bemutatásra kerülő vizsgálatot a KSH háztartási költségvetési felvételéhez (HKF) csatolt kiegészítő kérdőívre alapoztuk, amelyre az 1999–2001. évi panelben szereplő háztartások 2001-ben válaszoltak. A kiegészítő kérdőív egyrészt a háztartások anyagi helyzetének változására, másrészt a gyermekekkel kapcsolatos néhány kérdésre vonatkozott.¹²

A megkérdezett háztartások durván 41 százaléka érzi úgy, hogy 1999–2001 között lényegében nem változott az anyagi helyzete, 44 százalékuk szerint romlott (ebből 16 százaléknak jelentősen) és csak 16 százalékuk szerint javult (ebből csak alig 2 százaléknak jelentősen).

A munkanélküliség és a háztartás anyagi helyzetének a gyermekek miatti többletkiadásokhoz kapcsolódó romlása az átlagnál nagyobb létszámú háztartásokat érintik, személyre vetítve a munkanélküliség esetében 22 százalékos, a gyermekek miatti többletkiadás esetében 28 százalékos ez az arány.¹³ A háztartások jövedelmének romlására vonatkozó, a háztartások által első helyen megjelölt okot a Kapitány–Molnár-tanulmány e kötetben részletesen tárgyalja. Elöl szerepel az okok sorrendjében a betegség, a munkanélküliség és a gyermekek miatti többletkiadás is. Mindhárom ok olyan, amely közvetve vagy közvetlenül kihat a háztartásokban felnevelkedő fiatalok oktatásban való részvételére és életpályájára. Itt a továbbiakban az okok közül kettővel foglalkozunk részletesebben. Hogyan érinti a háztartásokat a tartós betegség és a gyermekekkel kapcsolatos többletkiadások felmerülése. Implicit módon foglalkozunk a munkanélküliséggel is, hiszen a háztartás inaktivitása, az inaktív háztartásfő és ezen belül különösen az egyéb háztartásfő kategóriája mögött a leggyakrabban a munkanélküliség húzódik meg.

Míg a tanulmány első felében a különböző típusú háztartásokat abból a szempontból jellemeztük, hogy azok milyen tanulási lehetőségeket nyújtanak a fiatalok számára, most a háztartások (kettő kivételével) ugyanazon típusainak esetében¹⁴ a tartós betegség jelenlétét és a gyermekneveléssel kapcsolatos többletkiadásokat vizsgáljuk.

¹² Az első téma feldolgozását Kapitány Zsuzsa és Molnár György végezte el, lásd e kötet első tanulmányát.

¹³ A panelben 2001-ben 4285 személy volt, ebből (súlyozatlanul) 517 fő élt olyan háztartásban, ahol az anyagi helyzet romlásának okaként a gyermekneveléssel kapcsolatos többletkiadásokat jelölték meg.

¹⁴ Tehát jövedelmi kvintilisek, a háztartás és a háztartásfő aktivitása, a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége, valamint a lakóhely településtípusa szerint. A szülők aktivitása és iskolai végzettsége szerinti vizsgálatot a minta mérete miatt a panelra már ott sem találtuk értékelhetőnek, itt viszont még kisebb számú mintáról, az ottaninak körülbelül a harmad részéről van szó.

A két vizsgálat némiképpen eltér egymástól. A tartós betegségre vonatkozó elemzést arra a bővebb kiegészítő kérdéscsoportra alapoztuk, amelyet a KSH 1999–2001 között minden évben megkérdezett a teljes HKF-re vonatkozóan, amely természetesen tartalmazza a megfelelő panelt is. Itt az egységes tárgyalás érdekében csak a panelre vonatkozó számításokat mutatjuk be, de szükség esetén hivatkozunk a teljes mintára is. A második esetben 2001-ben a vizsgálat viszont a kiegészítő kérdőíven alapult, de megkérdeztük, hogy milyen helyzetben voltak a választ adók az éppen vizsgált kérdés szempontjából 1999-ben és 2000-ben.¹⁵

Tartós betegség a háztartásban

A teljes mintában a háztartásokhoz tartozó személyek 19–21 százalékát érintette a tartós betegség a három év során. Közülük 16–19 százalékának a tartós betegség rontotta anyagi helyzetét. Tehát ahol a tartós betegség előfordult, ott több mint 80 százalékuknak rontotta is az anyagi helyzetét. A panelben ugyanezek az arányok kicsit alacsonyabbak (a következő táblázatokban a panel adatai szerepelnek).

A háztartás anyagi helyzetét átlagon felül rontja a tartós betegség jelenléte az alsó három kvintilisben (tehát nagyjából az egy főre jutó átlagjövedelem alatt). Noha a legmagasabb kvintilisben is viszonylag magas a tartósan betegek aránya, de az a jövedelemre sokkal kisebb befolyást gyakorol (23. táblázat felső blokkja).

A kiadások szempontjából láthatóan még jobban differenciál a tartós betegség, mint ezt a 23. táblázat alsó blokkja mutatja. A háztartások egy része szisztematikusan az eggyel alacsonyabb kvintilisbe kerül a tartós betegség következtében.

A vizsgálat második szempontja a *háztartás és a háztartásfő aktivitása*. Az inaktív háztartásokat a tartós betegségek és annak anyagi következményei is erősebben érintették (24. táblázat). Ezen belül is a betegség a nyugdíjas háztartásfős háztartások anyagi helyzetének csökkenésében játszik a legnagyobb szerepet. Látható azonban, hogy még ha a háztartás aktív is, a betegség anyagi következményei akkor is átlagon felüliek a nyugdíjas háztartásfő mellett.

Az aktív háztartásokban a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége szerinti helyzet az eddigiekhez képest meglepő képet mutat, tekintettel a vezető és felsőfokú vezető háztartásának betegséggel való magas érintettségére (25. táblázat felső blokk). Az elemszám e táblázat esetében már kisebb, mint az előzőekben, hiszen itt csak az aktív háztartások szerepelnek, amelyekhez az összes személyeknek körülbelül 70 százaléka tartozik. Mivel azonban rendelkezésünkre áll a megoszlás a teljes HKF mintára is, ellenőrzésképpen megnéztük a teljes megoszlást, ami nem igazolja ezeket a kiugró értékeket (25. táblázat, alsó blokk)

¹⁵ A különbség ennek következtében a két vizsgálat között az, hogy a tartós betegséggel kapcsolatban 1999-ben 4421, 2000-ben 4334 és 2001-ben 4285 személy volt súlyozatlanul a panelben, addig a másik vizsgálatban mindhárom évben 4285 személyt vettünk számításba.

23. táblázat: A tartós betegség és a tartós betegségnek a háztartás anyagi helyzetére gyakorolt hatása jövedelmi és kiadási kvintilisek szerint, százalék

Kvintilis	Van tartósan beteg			Rontja a háztartás anyagi helyzetét*		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
<i>Jövedelmi kvintilisek szerint</i>						
1.	18,6	15,7	21,4	17,8	14,7	19,7
2.	20,1	17,2	23,1	13,7	16,0	22,0
3.	18,0	17,1	21,6	17,1	15,3	16,7
4.	12,1	19,5	19,5	10,5	13,1	17,1
5.	17,2	13,6	13,4	11,1	9,9	7,9
Összesen átlaga	17,2	16,6	19,8	14,1	13,8	16,7
<i>Kiadási kvintilisek szerint</i>						
1.	26,8	20,9	25,1	20,8	20,0	23,5
2.	18,2	18,5	23,0	17,0	16,9	19,4
3.	14,2	17,5	19,9	12,7	13,6	16,5
4.	13,7	14,9	18,3	10,4	9,8	15,3
5.	13,2	11,4	12,6	9,4	8,6	8,7
Összesen átlaga	17,2	16,6	19,8	14,1	13,8	16,7

*A megoszlás itt is mindig a teljes panelmintára vonatkozik.

24. táblázat: A tartós betegség és a tartós betegségnek a háztartás anyagi helyzetére gyakorolt hatása a háztartás és a háztartásfő aktivitása szerint, százalék

Megnevezés	Van tartósan beteg			Rontja a háztartás anyagi helyzetét		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
Aktív háztartás aktív háztartásfő	9,1	8,8	12,2	6,5	6,0	9,6
Aktív háztartás nyugdíjas háztartásfő	27,5	24,8	23,5	23,0	19,0	19,6
Aktív háztartás egyéb háztartásfő	8,8	2,4	6,9	8,8	2,4	6,9
Inaktív háztartás nyugdíjas háztartásfő	34,3	33,9	39,0	31,0	31,3	34,4
Inaktív háztartás egyéb háztartásfő	22,6	21,9	11,3	13,5	21,3	11,3
Aktív összesen	11,3	10,5	13,5	8,5	7,5	10,7
Inaktív összesen	32,3	32,1	35,3	28,1	29,8	31,3
Összesen	17,2	16,6	19,8	14,1	13,8	16,7

25. táblázat: A tartós betegség és a tartós betegségnek a háztartás anyagi helyzetére gyakorolt hatása a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége szerint a panelben és a teljes mintán, százalék

Megnevezés	Van tartósan beteg			Rontja a háztartás anyagi helyzetét		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
<i>Panel</i>						
Vezető	10,0	12,6	12,2	7,8	6,9	7,5
Felsőfokú ügyvivő	13,9	19,2	7,9	8,0	11,1	2,5
Középfokú ügyvivő	5,2	1,5	10,9	3,7	1,5	1,8
Vállalkozó	6,5	2,9	9,2	6,2	2,5	7,7
Szaktunskás	11,1	9,7	13,6	6,7	6,2	12,3
Segéd- és betanított munkás	6,4	9,0	14,5	6,2	7,8	12,3
Összesen	9,1	8,8	12,2	6,5	6,0	9,6
<i>Teljes minta</i>						
Vezető	7,1	9,4	9,0	5,6	6,4	5,2
Felsőfokú ügyvivő	7,8	10,7	12,6	5,7	7,4	9,7
Középfokú ügyvivő	8,9	7,6	10,7	6,3	4,7	7,2
Vállalkozó	7,3	8,1	12,6	5,3	7,4	9,5
Szaktunskás	11,2	11,6	14,9	8,1	9,6	12,7
Segéd- és betanított munkás	17,9	14,4	16,8	12,7	11,5	13,7
Összesen	11,2	11,1	14,0	8,1	8,8	11,1

Itt a tartósan betegek aránya a legmagasabb a segéd- és betanított munkás körében, amelyet a szaktunskások követnek, és az összes többi kategória az átlag alatt marad. Ugyanez vonatkozik tartós betegség anyagi hatásának súlyosságára is.

Az eddigiek alapján a település típusa szerinti megoszlást tekintve, Budapest magas érintettsége tűnik meglepőnek (26. táblázat). Ez részben azzal magyarázható, hogy Budapesten a nyugdíjasok aránya jóval magasabb, mint a többi településtípuson. Ugyanakkor a gyermekek aránya éppen fordítva, a községekben a legmagasabb. Ennek fényében, bár a betegség jelenléte nem a községekben a legmagasabb arányú, mégis a legsúlyosabb problémát ott jelenti, akárcsak a betegség anyagi következménye. Ez természetesen nem csökkenti az idős beteg budapestiek problémáit, de különösen témánk szempontjából a betegségnek a gyermek nevelésére, tanulására vonatkozó következménye szempontjából ez a körülmény fontosnak látszik.

26. táblázat: A tartós betegség és a tartós betegségnek a háztartás anyagi helyzetére gyakorolt hatása a háztartás településtípusa szerint, százalék

Település	Van tartósan beteg			Rontja a háztartás anyagi helyzetét		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
Budapest	18,1	18,4	24,7	17,5	13,4	17,8
Megyei jogú város	15,6	13,6	17,9	9,5	11,5	15,8
Egyéb város	15,7	16,1	21,4	14,3	13,3	17,9
Község	19,7	19,2	18,8	17,0	16,3	16,1
Összesen	17,2	16,6	19,8	14,1	13,8	16,7

Az anyagi helyzet romlása és a gyermeknevelési költségek növekedése

A mintában az összes személyek 12,6 százaléka él olyan háztartásban, ahol az anyagi helyzet romlása okaként a gyermeknevelési kiadások növekedését említették. Ez a romlásról beszámolók 28 százaléka (háztartásokra és nem személyekre vetítve 21 százalékos értéket kapnánk).

Azoknak a háztartásoknak a relatív helyzete, ahol a romlás okaként a gyermeknevelési többletkiadást jelölték meg, jobban romlott, mint ahol bármely másik ok is szerepelhetett. A romlás folytán nagyobb arányban kerültek a legalacsonyabb kvintilisbe, és sokkal inkább kerültek ki a legmagasabb *jövedelmi kvintilisből*, mint ezt a 27. táblázat felső blokkja mutatja. Nem ennyire nőtt a különbség a *kiadási kvintilisek* szerint (27. táblázat, alsó blokk), ami arra utal, hogy a *gyermeknevelési többletkiadásokat valahonnan mégis csak előteremtették a háztartások*.

27. táblázat: Az anyagi helyzet romlásáról beszámolók és a romlás okaként a gyermeknevelési többletkiadást megjelölők megoszlása jövedelmi és kiadási kvintilisek szerint, százalék

Kvintilis	Anyagi helyzet romlásáról beszámolók			Romlás oka a gyermeknevelési többletkiadás		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
<i>Jövedelmi kvintilisek szerint</i>						
1.	21,2	24,3	26,1	23,5	21,6	27,9
2.	23,3	21,7	24,7	30,4	29,9	29,3
3.	21,7	22,6	23,3	18,4	24,7	24,4
4.	19,2	20,5	15,7	15,3	15,5	11,8
5.	14,7	11,0	10,2	12,4	8,4	6,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Kiadási kvintilisek szerint</i>						
1.	23,0	25,8	25,3	25,1	28,4	25,5
2.	21,7	18,9	22,4	18,1	18,0	23,4
3.	21,2	21,1	21,1	23,3	21,6	17,6
4.	19,6	17,9	17,9	19,8	18,0	24,4
5.	14,5	13,4	13,4	13,6	14,0	9,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A háztartás, illetve *háztartásfő aktivitása* szempontjából közelítve a romlás kérdését – mint láttuk, romlásról a háztartások 44 százaléka számolt be –, a romlás az inaktív háztartásokat átlagon felül, átlagban 50 százalékosan érintette. Azokban a háztartásokban, amelyek a romlás okaként a gyermekneveléssel kapcsolatos többletkiadásokat jelölték meg az aktív háztartásban élők vannak magasabb arányban, 26 százalékkal, az inaktív háztartások 21 százalékos arányával szemben (28. táblázat).

28. táblázat: Az anyagi helyzet romlásáról beszámolók és a romlás okaként a gyermeknevelési többletkiadást megjelölők adott kategórián belüli részaránya a háztartás és a háztartásfő aktivitása szerint, százalék*

Megnevezés	Anyagi helyzet romlásáról beszámolók			Romlás oka a gyermeknevelési többletkiadás		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
Aktív háztartás, aktív háztartásfő	43,5	43,3	41,9	22,2	21,7	21,4
Aktív háztartás, nyugdíjas háztartásfő	44,5	44,3	42,4	5,7	5,7	9,3
Aktív háztartás, egyéb háztartásfő	39,8	22,4	52,8	14,2	18,7	38,1
Inaktív háztartás, nyugdíjas háztartásfő	47,5	47,2	46,9	24,0	30,0	27,6
Inaktív háztartás, egyéb háztartásfő	55,4	69,1	69,3	24,6	26,6	24,0
Aktív összesen	43,4	42,6	42,2	21,0	27,8	25,5
Inaktív összesen	48,9	50,7	50,0	24,4	20,8	21,6
Összesen	45,0	44,9	44,5	21,4	21,7	21,6

*A romlásról beszámolók a minta egészére vonatkoznak, azok az adatok viszont, ahol a romlás okaként a gyermekneveléssel kapcsolatos kiadások növekedését jelölték meg a válaszokban, csak azokra háztartásokra vonatkoznak, ahol van gyermek. (Itt a KSH definícióját használjuk, azaz gyermek a 20 év alatti eltartott.)

A háztartásokon belül a romlás az egyéb (azaz döntően munkanélküli) háztartásfőkkel rendelkező háztartásokat érintette a legsúlyosabban, és azon belül is az átlaghoz képest kétszeresen azokat a háztartásokat, ahol a romlás okaként a gyermekneveléssel kapcsolatos többletkiadásokat jelölték meg. Ez nemcsak az inaktív, de az aktív háztartásokra is vonatkozik. Az aktív háztartásoknak ez az a csoportja, amely miatt az aktív háztartások aggregáltan kedvezőtlenebb helyzetűnek mutatkoznak, mint az inaktívak.

A háztartásfő jövedelemszerző tevékenységét tekintve az aktív háztartásokban (29. táblázat), a romlás a segéd- és betanított munkások körében mutatkozott a legnagyobb arányúnak, ezt követi a középfokú ügyvivő és a szakmunkás. Romlás okaként azonban a három fő ok között a segéd- és betanított munkás esetében nem a gyermeknevelési kiadások növekedése szerepel a legnagyobb súllyal. Nyilván más okokat súlyosabbnak ítélték meg. Láttuk például, hogy a betegség következtében bekövetkező romlás messze ezt a csoportot érintette a legsúlyosabban. Meglepő viszont, hogy a vállalkozók milyen magas arányban jelölték meg a romlás okaként a gyermeknevelési kiadások növekedését.

29. táblázat: Az anyagi helyzet romlásáról beszámolók és a romlás okaként a gyermeknevelési többletkiadást megjelölők adott kategórián belüli részaránya a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége szerint, százalék

Megnevezés	Anyagi helyzet romlásáról beszámolók			Romlás oka a gyermeknevelési többletkiadás		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
Vezető	34,9	25,4	29,4	2,3	1,3	2,7
Felsőfokú ügyvivő	26,5	32,8	33,8	18,3	15,4	18,5
Középfokú ügyvivő	47,0	43,2	42,4	27,8	25,5	23,0
Vállalkozó	43,8	46,0	39,9	23,1	27,0	24,8
Szakt munkás	45,2	45,0	41,7	26,1	24,8	22,3
Segéd- és betanított munkás	50,2	48,0	50,7	20,2	18,4	22,4
Összesen	43,5	43,3	41,9	22,2	21,7	21,4

A település típusa szerinti megoszlás a három évben nem változott, azaz a mintában szereplő háztartások nem változtattak lakóhelyet, ezért a 30. táblázatban csak a 2001-s oszlopot szerepeltetjük. Budapest átlagon felül érintett a romlás szempontjából, és abból is, hogy azok között a háztartások között, amelyek a romlás okaként a gyermekneveléssel kapcsolatos többletkiadásokat jelölték meg, éppen Budapest és a megyei jogú városok szerepelnek az átlagnál sokkal nagyobb súllyal.

30. táblázat: Az anyagi helyzet romlásáról beszámolók és a romlás okaként a gyermeknevelési többletkiadást megjelölők adott kategórián belüli részaránya a háztartás településtípusa szerint, 2001

Településtípus	Romlásról beszámolók	Romlás oka a gyermeknevelési többletkiadás
Budapest	59,5	30,7
Magyei jogú város*	43,9	28,3
Egyéb város	43,1	18,4
Község	42,9	16,9
Összesen	44,5	21,6

*Lásd a megyei jogú város korábbi definícióját.

Összefoglalva: a tartós betegség miatt romló anyagi helyzet a panelban a személyek 13,8–16,7 százalékát, a gyermekneveléssel kapcsolatos kiadások növekedése miatt romló helyzet pedig a személyek 13,6 százalékát érinti. Ez a két csoport nem feltétlenül különbözik egymástól, de nem is teljesen azonosak. A háztartástípusokból azok a részcsoportok, amelyeket e két ok a legsúlyosabban érint, szinte teljesen azonosak, amint ezt a 31. táblázat összefoglalja.

31. táblázat: A romlás két oka által leginkább érintett háztartástípusok

Településtípus	Tartós betegség	Gyermekneveléssel kapcsolatos kiadások növekedése
Háztartás anyagi helyzete	alsó három jövedelmi kvintilis, alsó két kiadási kvintilis	alsó három kvintilis
Háztartás és háztartásfő aktivitása	aktív és inaktív háztartás nyugdíjas háztartásfővel	aktív és inaktív háztartás egyéb háztartásfővel
Háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége	szakmunkás, segéd- és betanított munkás	középfokú ügyvivő szakmunkás, segéd- és betanított munkás
Település típusa	Budapest, községek	Budapest

Az anyagi helyzet befolyása a gyermekek iskoláztatásával összefüggő döntésekre

A kiegészítő kérdőívvel ki akartuk deríteni, hogy az anyagi helyzet változása hatott-e a gyermekek taníttatására. Ezzel kapcsolatban a következő két kérdést tettük fel. 1. A háztartás anyagi helyzetének alakulása az elmúlt három évben befolyásolta-e/befolyásolja-e a gyermek(ek) továbbtanulására vonatkozó döntéseiket? 2. A háztartás anyagi helyzetének alakulása az elmúlt három évben befolyásolta/befolyásolja-e a gyermek(ek) részvételét különórákon, szakkörökön, sportkörökön stb.?

Az első kérdés a mintában szereplő 1459 háztartásból 431, a második kérdés 471 háztartásra vonatkozott, amelyekből 398, illetve 435 választ kaptunk. Az első kérdésre 27,3 százalék igennel, 63,1 százalék nemmel válaszolt, 9,6 százalék nem tudja, vagy nem válaszolt. A második kérdésre a válaszok 34,0 százalék igen, 57,4 százalék nem, és 8,6 százalék nem tudja.

A 32. táblázat az anyagi helyzet változásának befolyását mutatja jövedelmi és kiadási kvintilisek szerint.

32. táblázat: Az anyagi helyzet változásának befolyása a gyermekek továbbtanulására a jövedelmi és kiadási kvintilisek szerinti megoszlásban (2001)

	1.	2.	3.	4.	5.	Összes
<i>Jövedelmi kvintilisek szerint</i>						
Igen	26,5	30,7	13,3	12,6	16,9	100
Nem	20,8	17,3	19,9	18,8	23,2	100
<i>Kiadási kvintilisek szerint</i>						
Igen	24,4	24,3	24,4	13,3	13,6	100
Nem	11,9	22,1	20,8	23,1	22,0	100

Ha ugyanezt megnézzük a gyermekek különórán stb. való részvételével kapcsolatban, akkor látszik, hogy a különórák stb., tekintetében az összefüggés erősebb (33. táblázat).

33. táblázat: Az anyagi helyzet változásnak befolyása a gyermekek különórán stb. való részvételére a jövedelmi kvintilisek szerinti megoszlásban (2001)

	1.	2.	3.	4.	5.	Összes
Igen	36,6	23,7	13,3	12,1	14,3	100
Nem	18,2	20,0	21,6	18,0	22,2	100

A 29–30. táblázatok alapján meglehetősen szimmetrikus képet látunk. Az anyagi helyzet változása a legalacsonyabb kvintilisben befolyásolja leginkább, a legmagasabb kvintilisekben a legkevésbé a gyermekek továbbtanulását és különórakon, szakkörökön, sportkörökön való részvételét.

A kérdőív több kérdésének kombinációja lehetővé teszi annak bemutatását, hogy miként reagálnak a háztartások az anyagi helyzet változására a gyermekek továbbtanulását és különórakon, szakkörökön, sportkörökön való részvételét érintő döntésekben (34. táblázat).

34. táblázat: Az anyagi helyzet változásának befolyása a gyermekek továbbtanulására és különórakon való részvételére

Az anyagi helyzet	Továbbtanulás			Különórák		
	igen	nem	összes	igen	nem	összes
Lényegesen javult	4,2	2,2	2,8	1,1	2,0	1,7
Kissé javult	14,0	17,5	16,4	13,6	21,1	18,3
Nem változott	19,6	37,6	32,2	19,8	39,9	32,4
Kissé romlott	25,5	29,7	28,4	31,4	28,6	29,6
Lényegesen romlott	36,7	13,0	20,1	34,1	8,4	18,0
Nem tudja, nem válaszolt	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Látható, hogy az anyagi helyzet lényeges romlása e döntéseket messze átlagon felüli mértékben befolyásolja, amely a kisebb romlásról beszámolókkal együtt az igenekben összesen 62 százalékot tesz ki az első, illetve 66 százalékot a második kérdés esetében. A kérdésfeltevésből sajnos nem derül ki, hogy milyen irányú a befolyás, de talán feltételezhető, hogy romlás esetén inkább negatív irányú.

A háztartás, illetve háztartásfő aktivitása szerint a továbbtanulásra vonatkozó kérdésben érintett háztartások 85 százaléka aktív, 15 százaléka inaktív, míg a különórákra vonatkozó kérdésben érintett háztartások 87 százaléka aktív és 13 százaléka inaktív. Az anyagi helyzet változása mindkét kérdéssel kapcsolatban az aktív háztartások esetén valamivel az átlag alatt az inaktív háztartásokban jóval az átlag felett befolyásolta a gyermekekre vonatkozó döntéseket. Ha azonban mind az aktív, mind az inaktív háztartásokon belül az igen és a nem válaszok arányát nézzük, akkor a két kérdésre adott válaszok erősen különböző reakciót mutatnak az aktív és az inaktív háztartásokban.

A különórakon, sportkörökön, szakkörökön való részvételt erősebben befolyásolja az anyagi helyzet változása, mint a gyermekek továbbtanulására vonatkozó döntéseket (35. táblázat). A szülők a továbbtanulással kapcsolatos döntéseikben nyilván

hosszabb távú lehetőségeiket is számításba veszik, mint amit a megkérdezés takar. Az aktív háztartásokban az egyéb, azaz döntően munkanélküli háztartásfő esetében a legerősebb – lényegében az inaktív háztartásokkal azonos – az összefüggés.

35. táblázat: Az anyagi helyzet változásának befolyása a gyermekek továbbtanulására és a különórákon való részvételére a háztartás és a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége szerint

Megnevezés	Továbbtanulás			Különórák		
	igen	nem	összes	igen	nem	összes
Aktív háztartás, aktív háztartásfő	28,0	72,0	100,0	34,8	65,3	100,0
Aktív háztartás, nyugdíjas háztartásfő	32,4	67,6	100,0	30,4	69,6	100,0
Aktív háztartás, egyéb háztartásfő	39,9	60,2	100,0	46,2	53,8	100,0
Inaktív háztartás, nyugdíjas háztartásfő	40,2	59,8	100,0	42,9	57,1	100,0
Inaktív háztartás, egyéb háztartásfő	35,9	64,2	100,0	69,5	30,5	100,0
Összesen	30,2	69,8	100,0	37,2	62,8	100,0

A munkanélküliség befolyása tehát, ha nem is közvetlenül, mindig felszínre kerül. Ha további vizsgálatnak vetjük alá a háztartásokat, közvetlenül a munkanélküliséget tekintve, akkor viszonylag erős összefüggést találunk a gyermekekre vonatkozó két kérdésre adott válaszok és aközött, hogy a kikérdezést megelőző két¹⁶ évben (1999 és 2000) a háztartáshoz tartozó személyek közül vált-e valaki munkanélkülivé.

Az igenek magas aránya (lásd a 36. táblázatot) azt mutatja, hogy a munkanélkülivé válás bizonyos késleltetéssel ugyan, de komoly mértékben hat a gyermekekkel kapcsolatos döntésekre.¹⁷ Itt is, mint már eddig is láttuk, a gyermekek továbbtanulására vonatkozó döntéseket valamivel kisebb mértékben befolyásolja, mint különórákon, sportkörökön stb. való részvételt. Az aktív háztartásokban a fenti kérdésekre adott válaszok az eddigiiek alapján várható képet támasztják alá.

36. táblázat: Az anyagi helyzet változásának befolyása a gyermekek továbbtanulására és különórákon való részvételére a háztartás tagjainak munkanélkülivé válása szerint

Megnevezés	Továbbtanulás			Különórák		
	igen	nem	összes	igen	nem	összes
Nem lett munkanélküli	29,1	70,9	100,0	35,3	64,7	100,0
Lett új munkanélküli	46,6	53,4	100,0	49,1	50,9	100,0
Összesen	30,2	69,8	100,0	37,2	62,8	100,0

¹⁶ Ha a vizsgálat tárgyat képező mindhárom, tehát az utolsó évet is figyelembe vesszük, akkor gyenge összefüggést találunk. A munkanélkülivé válásra nyilván nem a legközvetlenebb reakció a gyermekekre vonatkozó döntések megváltoztatása.

¹⁷ Meg kell jegyeznünk azonban, hogy azoknak a háztartásoknak a száma csupán 30, illetve 35, ahol a kérdéses időszakban lett új munkanélküli.

37. táblázat: Az anyagi helyzet változásának befolyása a gyermekek továbbtanulására és különórákon való részvételére a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége szerint

Megnevezés	Továbbtanulás			Különórák		
	igen	nem	összes	igen	nem	összes
Vezető	29,2	70,8	100,0	23,4	76,6	100,0
Felsőfokú ügyvivő	24,6	75,5	100,0	7,4	92,6	100,0
Középfokú ügyvivő	44,3	55,7	100,0	55,5	44,5	100,0
Vállalkozó	18,9	81,1	100,0	18,5	81,5	100,0
Szakt munkás	34,2	65,8	100,0	46,0	54,1	100,0
Segéd- és betanított munkás	20,1	79,9	100,0	31,1	68,9	100,0
Összesen	28,0	72,0	100,0	34,8	65,3	100,0

A legszorosabb összefüggést a középfokú ügyintéző és a szakt munkás háztartásfő estében láthatjuk, de még a vezető esetében is az átlagosnál nagyobb az igenlő válaszok aránya,¹⁸ kicsi viszont a vállalkozó és a segéd munkás háztartásfő esetében. A vállalkozók anyagi helyzetük változására nyilván rugalmasabban képesek reagálni. A segéd- és betanított munkások viszonylag kevés igenje valószínűleg arra utal, hogy a továbbtanulási tervek eleve kevésbé ambiciózusak, amelynek okai mélyebbek és összetettebbek, amit az anyagi helyzet néhány éves változása nem képes befolyásolni.

Végül a település típusa szerint a fentiekkel összhangban Budapesten és a megyei jogú városokban a legerősebb a befolyás a gyermekek továbbtanulására és különórákon való részvételére (38. táblázat).

38. táblázat: Az anyagi helyzet változásának befolyása a gyermekek továbbtanulására és különórákon való részvételére a háztartás településtípusa szerint

Településtípus	Továbbtanulás			Különórák		
	igen	nem	összes	igen	nem	összes
Budapest	44,6	55,4	100,0	51,6	48,4	100,0
Magyei jogú város	32,6	67,4	100,0	41,7	58,3	100,0
Egyéb város	29,6	70,4	100,0	37,6	62,4	100,0
Község	25,4	74,6	100,0	30,0	70,0	100,0
Összesen	30,2	69,8	100,0	37,2	62,8	100,0

A válaszadók 27 százaléka felelt igennek az első, 34 százaléka a második kérdésre. Azok, akiknek romlott az anyagi helyzete az összes igenek között 62 százalékkal szerepelnek az első és 66 százalékkal a második kérdés vonatkozásában.

A 39. táblázat azokat a háztartástípusokat foglalja össze, amelyeket az anyagi helyzet leginkább befolyásolt a gyermekek továbbtanulására és különórákon való részvételére vonatkozó döntésekben.

¹⁸ Aktív háztartásokra az esetszám 280 háztartás az első kérdés, illetve 323 háztartás a második kérdés esetében.

39. táblázat: A kétféle döntésben leginkább befolyásolt háztartástípusok

Változó	Az anyagi helyzet befolyása	
	A gyermekek továbbtanulására	A gyermekek különórákon, sportkörökön stb. való részvételére
	vonatkozó döntésre	
Háztartás anyagi helyzete	alsó kvintilis	alsó két kvintilis
Háztartás és háztartásfő aktivitása	aktív háztartás és az inaktív háztartások	egyéb háztartásfővel és az inaktív háztartások
Háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége	középfokú ügyvivő, szakmunkás	középfokú ügyvivő szakmunkás
A település típusa	Budapest	Budapest

A háztartások által felnevelt felnőtt gyermekek munkaerő-piaci érvényesülése

A dolgozatban eddig mindig a háztartáson belül élő fiatalok tanulási és munkaerő-piaci esélyeivel foglalkoztunk, itt azonban azokkal a 25 év feletti gyermekekkel, akik már nem élnek a háztartásban. A mintában 109 háztartás számolt be 250 ilyen gyermekről. Ez a minta nem tesz lehetővé egy, az eddigiekhez hasonló háztartástípusonkénti vizsgálatot, ezért csak néhány szerény megállapítást teszünk a felnevelt gyermekek legmagasabb iskolai végzettségével, illetve a háztartásfő és a háztartásban élő személyek legmagasabb iskolai végzettségével összefüggésben, azt vizsgálva, hogy a felnőtt gyermek hogyan szerepel a munkaerőpiacon.¹⁹

A felnevelt, a háztartásból már kivált gyermekek munkanélkülisége összefügg az iskolai végzettséggel. Elsősorban természetesen az illető gyermekek saját legmagasabb iskolai végzettségével (40. táblázat, felső blokk), ami azonban az eddigi vizsgálatainkkal alátámasztva összefügg a család a háztartás által felhalmozott tudással. Így nem véletlen, hogy amint az táblázat középső blokkjából látjuk, nagyon hasonló módon függ össze a háztartásfő legmagasabb iskolai végzettségével, akárcsak a háztartásban élő felnőtt személyek legmagasabb iskolai végzettségével (alsó blokk).

A felnőtt gyermekek közül a legfeljebb általános iskolai végzettségűeket és a szakmunkás (szakmunkásképző szakiskolai) végzettségűeket sújtja leginkább a munkanélküliség, ami az összes többi végzettségűek között is jelen van, de kisebb arányban. A háztartásfő és a háztartás többi felnőtt tagjainak iskolai végzettségével összefüggésben csak a legfeljebb általános iskolai végzettségű háztartásában felnevelt felnőtt gyermekekre vonatkozik ugyanez. Itt a generációs eltolódás miatt szerepet játszhat a szakmunkásképzőkben szerzett végzettség értékének devalválódása az utóbbi évtizedben, illetve a korábban szerzett szakmunkás végzettség relatívan magasabb presztízse.

Összefoglalva: Megállapíthatjuk a kiegészítő kérdőív alapján, hogy a háztartásoknak közel felének romlott az anyagi helyzete a vizsgált időszakban. A háztartásokban élő személyek külön-külön mintegy 15 százaléka él olyan háztartásban, ahol

¹⁹ A minta kis elemszáma miatt itt súlyozatlan megoszlásokat használunk.

40. táblázat: A felnőtt gyermekek a munkaerőpiacon a saját, a háztartásfő és a háztartáshoz tartozó 25 évnél idősebbek legmagasabb iskolai végzettsége szerint

	A felnőtt gyermekek között	
	nincs munkanélküli	van munkanélküli
<i>A felnőtt gyermek saját legmagasabb iskolai végzettsége</i>		
Legfeljebb általános iskola	12,0	26,0
Szakmunkásképző szakiskola	36,1	48,0
Gimnázium	13,8	7,6
Egyéb érettségít adó középiskola	16,9	7,6
Fél felsőfokú végzettség	5,6	4,8
Felső fokú végzettség	15,6	6,0
Összes	100,0	100,0
<i>A háztartásfő legmagasabb iskolai végzettsége</i>		
Legfeljebb általános iskola	50,2	66,1
Szakmunkás képző szakiskola	26,6	21,1
Gimnázium	6,5	2,8
Egyéb érettségít adó középiskola	8,5	5,5
Fél felsőfokú végzettség	1,3	0,0
Felső fokú végzettség	6,9	4,6
Összes	100,0	100,0
<i>A háztartáshoz tartozó 25 évnél idősebbek legmagasabb iskolai végzettsége</i>		
Legfeljebb általános iskola	52,1	66,7
Szakmunkás képző szakiskola	23,0	18,8
Gimnázium	7,9	4,3
Egyéb érettségít adó középiskola	9,4	5,9
Fél felsőfokú végzettség	1,3	0,5
Felső fokú végzettség	6,4	3,8
Összes	100,0	100,0

a tartós betegség, illetve a megnövekedett gyermeknevelési kiadások anyagi romlást okoztak. A háztartások, amelyeket a romlás e két szempontból leg súlyosabban érintett a háztartásoknak ugyanabból a csoportjából kerülnek ki.

Az anyagi helyzet változása a háztartások mintegy harmadában befolyásolta a gyermekek iskoláztatására vonatkozó döntéseket, közöttük is sokkal nagyobb arányban és feltehetőleg negatív irányban azokban a háztartásokban, ahol romlott az anyagi helyzet. A vizsgált háztartástípusok közül a gyermekek továbbtanulásával és különórákon való részvételével kapcsolatos döntéseket a háztartásoknak majdnem teljesen ugyanazokban a csoportjában befolyásolta leginkább, mint amelyek leginkább érintettek az anyagi helyzet romlásával kapcsolatban is: a tartós betegség és a gyermeknevelési kiadások növekedése.

Ezek a háztartások az alsó két kvintilisbe tartoznak, főképpen az inaktív háztartások, de az aktív háztartások közül is ide tartoznak azok, ahol a háztartásfő egyéb kategóriába tartozik (azaz döntően munkanélküli). Ezen túlmenően az ak-

tív háztartások között leginkább érintett a középfokú ügyvivő és a szakmunkás háztartásfő, és végül meglepő módon a településtípusok közül a budapesti háztartások.

Nem tartoznak viszont ide a nyugdíjas háztartásfővel rendelkező háztartások és az aktív háztartások közül a segéd- és betanított munkás háztartásfővel rendelkező háztartások, illetve a településtípusok közül a községekben lévő háztartások.

Következtetések

A számos egyéb tényező mellett a magyar fiatalok családi és háztartási helyzete is fontos szerepet játszik abban, hogy a hozzájutnak-e globalizálódó munkaerőpiacon jó esélyt biztosító szakképzettséghez. Az, hogy az itt vizsgált tényezők szerepe fontos, senki sem vonja kétségbe. *Nem annyira közismert a tényezők szerepének mértéke. Ez a kutatás tulajdonképpeni eredménye.*

Láttuk, hogy a tudáshoz való hozzájutás és a sikeres munkaerő-piaci szereplés szempontjából az átlagosnál rosszabb helyzetben vannak azok a fiatalok, akik az alsó hat jövedelmi decilisben, inaktív háztartásban vagy inaktív háztartásfővel élnek. Az aktív háztartásfővel élők közül is ide tartoznak azok, ahol a háztartásfőnek alacsonyabb társadalmi státusú foglakozása van, a települési hierarchia alacsonyabb fokán, kisebb városban, illetve községekben laknak. Szüleik középiskolánál alacsonyabb végzettségűek, különösen akkor, ha inaktívak és még nem nyugdíjasok. Olyanok, akiknek a családjában munkaerőpiacról az apa az, aki kiszorult. Ha a fiatal emellett csak egyik szülőjével él, akkor e hátrányok fokozottabbak.

A vizsgált négy évben alapvetően a kép nem változott, de azért előfordulnak kedvező és bizonyos mobilitásra utaló jelenségek is. A tudáshoz való hozzájutásban kedvező folyamat, hogy összességében javult az érettségit adó középiskolába járók aránya, nőtt mind a középfokú, mind pedig a felsőfokú oktatásban való részvétel. Kedvező az is, hogy a munkaerőpiacról kiszoruló fiatalok száma csökkent, és valamelyest javult dolgozók aránya.

Kedvezőtlen viszont, hogy ez nem mindenki számára valósult meg. Van a fiataloknak egy csoportja, amelynek a helyzete a legtöbb mutató szempontjából rossz és lényegében változatlan a vizsgált időszakban. Ennek az *immobil* csoportnak a határa körülbelül a következőképpen húzható meg: az alsó két decilishez tartozik, inaktív háztartásokban, egyéb kategóriájú, azaz főként munkanélküli háztartásfővel és szülővel él, a háztartásfő segéd-, illetve betanított munkás, kisebb településeken lakik, és a szülők iskolai végzettsége legfeljebb szakmunkásképző.

Van ezzel szemben a fiataloknak egy olyan csoportja, amelynek a helyzete éppen ezzel ellentétben a legtöbb mutató szempontjából jó, és éppen ezért nem sokat változik. A csoport jellemzői: a felső két-három decilishez tartozik, aktív háztartásban, aktív háztartásfővel él, aki vezető vagy felsőfokú szakalkalmazott, mindkét szülője aktív, és mindkét szülője legalább felsőfokú iskolai végzettségű. E csoport szempontjából nem beszélhetünk mobilitásról, a biztos jó pozíció „*megörökléséről*” van szó.

A két szélső csoport között a mutatók egyike-másika szempontjából bizonyos *mobilitás* kimutatható. A középfokú oktatásban való részvételben a legtöbb mutató szempontjából kis eltérések vannak, vagy a felsőfokú oktatásban való részvétel

például a harmadik decilistől felfelé nagymértékben kiegyenlítődött a vizsgált négy év során, de mobilitásra utal a legalább érettségivel rendelkező szülők gyermekeinek érettségit adó középiskola választása, és átlagon felüli továbbtanulása is.

E csoportokon belül azonban a *lecsúszás* sem volt ismeretlen a vizsgált időszakban. A megkérdezett háztartások jelentős százaléka számolt be arról, hogy anyagi helyzete romlott. A romlás okaként a tartós betegséget és a gyermeknevelési költségek növekedését megjelölő háztartások körében végezett részletesebb vizsgálatok eredményei a következőkben foglalhatjuk össze.

A romlás által ezen okokból leginkább érintett háztartások az alsó két kvintilisebe tartoznak, főképpen az inaktív háztartások, de az aktív háztartások közül is ide tartoznak azok, ahol a háztartásfő egyéb kategóriába tartozik (azaz döntően munkanélküli). Ezen túlmenően az aktív háztartások között leginkább érintettek a középfokú ügyvivő és a szakmunkás háztartásfők, és végül meglepő módon a településtípusok közül a budapesti háztartások.

A gyermekek továbbtanulásával és különórákon, sportkörökön való részvételével kapcsolatos döntésekre vonatkozó válaszokból arra következtethettünk, hogy ezeken a csoportokon belül, vannak olyan részcsoportok, amelyek körében a romló anyagi helyzet következtében feltehetően rosszabbodtak az oktatáshoz való hozzájutást jellemző mutatóink.

Tekintettel arra, hogy a romlás által érintett csoportokon belül főképpen olyan csoportok vannak, amelyek a vizsgált mutatók szempontjából amúgy is a leghátrányosabb helyzetű háztartástípusokba tartoznak, ez nem jelenthet mást, mint hogy az oktatáshoz való hozzájutás szempontjából nőttek a különbségek a legesélyesebb és legesélytelenebb csoportok között, vagyis a polarizáció bizonyos mértékben erősödött. Az oktatási hátránnyal küzdő fiatalok számára viszont a munkaerőpiac nem kínált e keretek között megfogalmazható megoldást a vizsgált időszakban.

Irodalom

- ACHTENHAGEN, F. [2002]: Final Evaluation Report. www.wipaed.uni-inz.ac.at/forsch/cost/.
- ANDOR MIHÁLY–LISKÓ ILONA [2000]: Iskolaválasztás és mobilitás, Iskolakultúra Kiadó, Budapest.
- BEHRMAN, J. R.–HRUBEC, Z.–TAUBMAN, P.–WALES, T. J. [1980]: A Study of the Effects of Genetic Endowment, Family Environment, and Schooling. North-Holland, Amsterdam.
- BEHRMAN, J. R.–POLLAK, R. A.–TAUBMAN, P. [1995]: The Wealth Model: Efficiency and Distribution in Family. Megjelent: *Behrman, R.–Pollak, R. A.–Taubman, P.* (szerk.): From Parent to Child. University of Chicago, Chicago, 113–138. o.
- BEHRMAN, J. R.–TAUBMAN, P. [1990]: The Intergenerational correlation between children's adult earnings and their parents income: Result from Michigan panel survey of income dynamics. *Review of Income and Wealth*, Vol. 36. No. 2. 115–127. o.
- BEHRMAN, J. R.–TAUBMAN, P. [1989]: Is Schooling „mostly in the genes”? Nature nurture decomposition using data on relatives. *Journal of Political Economy*, Vol. 97. No. 6. 1425–1446. o.
- BOURDIEU, P. [1996]: The state nobility: elite schools in the field of power. Cambridge Polity Press.
- BRATBERG, E.–NILSEN, O. A.–VAAGE, K. [2003]: Assessing Changes of Intergenerational Earnings Mobility. IZA Discussion Paper, No. 797.
- BUKODI ERZSÉBET [1995]: A nemzedékek közötti társadalmi mobilitás főbb jellemzői. *Statisztikai Szemle*, 73. évf. 4–5 sz.
- BUKODI ERZSÉBET [1999]: Educational choices in Hungary. *Statisztikai Szemle*, különszám, 77. évf. október, 71–94. o.
- BUKODI ERZSÉBET [2000]: Szülői erőforrások és iskoláztatási egyenlőtlenségek. Megjelent: *Elekes Zsuzsa–Spéder Zsolt* (szerk.): Törések és kötések a magyar társadalomban. ARTT–Századvég, Budapest, 13–27. o.
- CARNOY, M. (szerk.): [1995]: International Encyclopedia of Economics of Education. Elsevier Science Ltd.
- CHAMBERLAIN, G.–GRILICHES, Z. [1975]: Unobservables with a variance-component structure: Ability schooling and the economic success of brothers. *International Economic Review*, Vol. 16. No. 2. 422–449. o.
- COLEMAN, J. S. [1987]: Families and schools. *Education Researcher*, Vol. 16. 6. 32–38. o.
- GAVIA, A. [1998]: Intergenerational Mobility „Siblings” inequality and Borrowing Constraints. UCSD Economic Discussion Paper, No. 18–13.
- HANLEY, E.–MCKEEVER, M. [1997]: The Persistence of educational inequalities in state-socialist Hungary trajectory maintenance versus counter selection. *Sociology of Education* Vol. 70. 6. 1–18. o.
- KAPITÁNY ZSUZSA–MOLNÁR GYÖRGY [2002]: Egyenlőtlenség és mobilitás a magyar háztartások jövedelmében, kiadásában és tartós fogyasztási cikkeinek állományában. *Közgazdasági Szemle*, 12. sz. 1015–1041. o.
- KOVÁCS JÁNOS–VIRÁG ILDIKÓ [1998]: Iskola és gazdaság. *Közoktatási Vezetők Képzéséért Oktatási és Nevelésfejlesztési Alapítvány kiadása*, 1–140. o.
- KSH [2002]: Család változóban, 2001. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- KSH [2004]: Társadalmi helyzetkép, 2003. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- KSH [különböző évek 2001-ig]: Családi költségvetés adattár. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- KSH [különböző évek 2001-től]: Háztartásstatisztikai évkönyv. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- LISKÓ ILONA [1997]: Vocational Schools Teaching Disadvantaged. Megjelent: *Papp Ágnes* (szerk.): Vocational training of disadvantaged students. Munkaügyi Minisztérium, Budapest, 19–44. o.

- LISKÓ ILONA [2001a]: Fiatal szakmunkások a munkaerőpiacon. Megjelent: *Semjén András* (szerk.): Oktatás és munkaerő-piaci érvényesülés, MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont, 49–66. o.
- LISKÓ ILONA [2001b]: A szakképzési rendszer átalakulása és a fiatal szakmunkások elhelyezkedési esélyei. Megjelent: *Frey Mária* (szerk.): EU-konform foglalkoztatáspolitikai. A hazai foglalkoztatáspolitikai átalakulása a közösségi gyakorlatnak megfelelően. Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest, 195–219. o.
- LISKÓ ILONA [2003]: Esélykülönbségek középfokon. *Educatio*, 12. évf. 3. sz.
- MIHAJLOVA, D. [2004]: Social Capital in Central and Eastern Europe. A Critical Assessment Literature Review, Policy Studies Series Center for policy Studies, Central European University, Budapest.
- OECD [2003]: Education at a glance. OECD, Párizs.
- PEREIRA, P. T.–MARTINES, P. S. [2000]: Does Education Reduce Wage Inequality Quantile Regression Evidence from Fifteen Countries. IZA Discussion Paper, No.120.
- RÓBERT PÉTER [2000]: Társadalmi mobilitás a tények és vélemények tükrében. Válogatott tanulmányok. Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság–Századvég Kiadó, Budapest, 13–44. o.
- SOLON, G. [1992]: Intergenerational Income Mobility in US. *American Economic Review*, Vol. 82. No. 3. 398–408. o.
- SZIVÓS PÉTER–TÓTH ISTVÁN GYÖRGY (szerk.) [2004]: Stabilizálódó társadalomszerkezet. *Tárki Monitor* jelentések 2003., Tárki, Budapest.
- TÓT É. [1997]: The Family Situation of Disadvantaged Children, Megjelent: Papp Ágnes (szerk.): Vocational training of disadvantaged students. Ministry of Labor, 62–126. o.
- VIRÁG ILDIKÓ [1999]: Szakképzés a családi költségvetés tükrében. *Vocational Training in the Light of the Family Budget*. Szakképzési Szemle, XV. évf. 4. sz. 468–472. o., illetve 593–596. o.

Melléklet

M1. táblázat: A népesség oktatás szerinti megoszlása és a fiatalok tanulásával kapcsolatos mutatók
jövendelmi decilisenként teljes minta, N =24 280

	decilis									
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1998										Összesen
Felnőtt	52,9	58,6	62,7	64,6	66,6	69,4	69,1	70,4	70,3	70,9
Nem tanuló 0–14 éves	14,6	12,9	10,2	9,6	7,6	7,4	6,4	4,2	4,5	3,7
Nappali általános iskolás	14,1	12,0	11,6	11,7	9,7	8,5	9,6	8,1	6,3	5,2
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	2,0	2,2	2,1	2,0	2,0	1,5	1,4	0,6	0,7	0,5
Nappali gimnáziumba járó	0,9	1,0	1,3	1,3	1,5	1,5	1,4	1,5	2,1	1,8
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	1,7	2,7	3,0	2,1	2,9	2,4	2,4	2,6	2,7	1,4
Nappali főiskolás	0,5	0,3	0,5	0,3	0,9	0,9	1,1	1,2	1,0	1,6
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	0,5	0,4	0,9	0,8	0,5	0,7	0,9	1,3	1,3	2,6
Nappali egyéb 25 éves korig	0,5	0,3	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,2	0,5
15–19 éves dolgozó*	0,6	0,6	0,8	0,4	0,7	0,7	0,7	0,9	0,8	0,6
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	2,4	1,5	0,7	0,8	0,5	0,4	0,5	0,3	0,3	0,8
20–25 éves dolgozó*	3,4	3,6	3,4	3,2	4,6	4,7	4,9	7,3	8,2	9,9
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	6,1	3,9	2,8	3,1	2,5	2,0	1,7	1,3	1,7	1,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	1,3	1,7	2,1	1,7	2,2	2,6	2,6	6,8	7,0	6,0
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	64,7	75,5	81,9	82,8	84,9	83,9	82,5	79,6	84,3	83,1
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	28,3	17,3	8,1	11,3	6,3	6,0	7,4	5,0	4,6	5,1
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	7,0	7,2	10,1	5,9	8,8	10,1	10,1	15,4	11,0	11,8
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	13,1	7,7	20,3	16,3	18,4	18,3	20,8	23,4	16,8	25,6
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	56,1	48,1	36,3	41,5	28,9	24,4	20,6	11,8	14,6	7,4
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	30,8	44,2	43,4	42,3	52,7	57,3	58,6	64,9	68,6	67,1

*A dolgozókon kívüli ide tartoznak a szülési szabadságon, gyéesen, gyeten lévőik, és az estin vagy levelezőn tanulók. A megjegyzés érvényes a Melléklet következő táblázataiban is.

M1. táblázat: A népesség oktatási megoszlása és a fiatalok tanulásával kapcsolatos mutatók
 jövedelmi decilisenként, teljes minta N = 23 797

1999	decilis										
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	Összesen
Felnőtt	50,1	60,3	67,0	68,2	69,9	70,7	71,0	67,8	69,1	71,5	66,5
Nem tanuló 0–14 éves	16,5	11,6	9,9	8,4	7,5	5,4	5,3	4,5	3,9	3,5	7,6
Nappali általános iskolás	16,7	13,1	10,8	10,1	9,8	9,9	8,1	8,5	6,3	6,9	10,0
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	1,6	1,7	1,4	1,1	1,4	1,3	0,9	0,8	0,8	0,8	1,2
Nappali gimnáziumba járó	0,6	1,3	0,7	1,2	1,2	1,2	0,9	2,1	1,7	1,7	1,3
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	2,1	2,5	2,0	2,6	1,8	2,4	1,8	2,2	2,7	1,5	2,2
Nappali főiskolás	0,2	0,5	0,5	0,5	0,9	0,8	0,8	1,1	1,3	1,5	0,8
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	0,1	0,7	0,5	0,5	0,8	0,8	1,0	1,4	1,4	1,9	0,9
Nappali egyéb 25 éves korig	0,4	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,1	0,3	0,2
15–19 éves dolgozó*	0,6	0,7	0,7	0,4	0,4	0,6	0,6	1,1	0,5	0,5	0,6
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	2,7	1,3	0,4	0,3	0,3	0,2	0,5	0,1	0,3	0,1	0,6
20–25 éves dolgozó*	2,2	3,4	3,8	4,7	4,3	5,3	7,3	8,3	11,0	9,1	5,9
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	6,1	2,8	2,1	2,0	1,5	1,3	1,5	1,8	1,1	0,9	2,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	1,6	2,2	1,9	3,4	2,2	2,7	3,1	5,1	5,9	4,2	2,9
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	62,0	75,6	81,5	87,6	87,9	86,3	78,0	80,8	87,6	87,0	80,3
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	30,9	15,9	7,4	5,0	4,7	3,1	10,1	2,0	4,7	2,4	10,0
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	7,0	8,5	11,2	7,4	7,3	10,6	11,9	17,2	7,7	10,7	9,8
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	8,7	15,6	13,1	15,7	20,9	21,6	16,0	18,4	16,6	21,7	17,1
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	66,9	38,0	31,0	24,9	20,7	15,8	14,7	14,8	7,5	6,8	21,8
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	24,4	46,4	55,8	59,5	58,4	62,6	69,3	66,8	75,8	71,5	61,0

M1. táblázat: A népesség oktatás szerinti megoszlása és a fiatalok tanulásával kapcsolatos mutatók
jövedelemi decilisenként, teljes minta, N = 23 541

2000	decilis										
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10. Összesen	
Felnőtt	51,8	61,5	65,9	68,8	70,8	68,2	70,8	71,0	71,7	71,9	67,2
Nem tanuló 0–14 éves	16,1	11,6	9,7	8,1	6,2	6,5	4,9	5,3	3,5	3,7	7,6
Nappali általános iskolás	16,2	12,5	10,4	10,0	9,2	10,8	7,7	7,3	7,0	6,0	9,7
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	1,7	1,4	1,5	1,0	0,8	1,3	0,5	0,5	0,5	0,5	1,0
Nappali gimnáziumba járó	0,8	1,3	1,2	1,1	0,6	1,3	2,1	1,8	1,5	1,6	1,3
Nappali egyéb érettségítő középiskolás	2,1	2,7	2,6	2,3	2,9	1,6	2,4	3,0	2,4	2,4	2,4
Nappali főiskolás	0,7	1,1	0,3	1,0	0,9	0,6	1,0	1,3	1,1	1,7	1,0
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	0,5	0,1	0,5	0,6	1,1	0,6	1,1	0,8	1,6	1,6	0,9
Nappali egyéb 25 éves korig	0,4	0,4	0,3	0,5	0,2	0,6	0,5	0,7	0,7	0,3	0,5
15–19 éves dolgozó*	0,7	0,4	0,6	0,6	0,5	1,0	0,6	0,8	0,4	0,2	0,6
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	1,5	0,9	0,2	0,4	0,2	0,1	0,4	0,2	0,3	0,0	0,4
20–25 éves dolgozó*	2,6	3,7	4,1	3,8	5,3	6,2	6,8	6,3	8,3	9,2	5,6
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	4,8	2,4	2,7	1,8	1,4	1,3	1,3	0,9	1,1	0,9	1,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségítő középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	1,7	2,8	2,5	3,3	4,5	2,3	9,1	9,0	8,1	8,2	3,9
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	73,4	81,2	86,9	84,0	86,4	82,8	85,0	84,6	88,5	94,5	84,1
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	18,3	13,1	3,6	6,6	4,2	1,7	5,6	3,3	5,1	0,6	6,8
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	8,3	5,6	9,5	9,5	9,5	15,5	9,4	12,1	6,3	4,9	9,2
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	16,0	19,6	13,5	23,8	20,5	14,2	22,2	23,4	20,1	22,3	19,7
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	54,8	31,7	34,4	24,6	16,9	14,8	12,4	9,4	9,6	6,7	20,0
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	29,2	48,6	52,2	51,6	62,5	71,0	65,4	67,3	70,3	71,0	60,3

M1. táblázat: A népesség oktatás szerinti megoszlása és a fiatalok tanulásával kapcsolatos mutatók
jövedelmi decilisenként, teljes minta, N = 22 983

2001	decilis										
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10. Összesen	
Felnőtt	52,4	61,8	65,7	70,4	71,5	71,9	72,1	70,5	70,7	71,4	67,8
Nem tanuló 0–14 éves	16,9	10,1	9,5	7,8	6,1	5,3	5,7	6,4	4,8	5,1	7,8
Nappali általános iskolás	14,7	13,7	10,8	9,6	9,5	8,5	8,3	7,3	6,7	5,2	9,4
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	2,3	2,2	1,8	0,9	1,1	1,2	0,6	0,8	0,5	0,4	1,2
Nappali gimnáziumba járó	0,7	1,6	1,6	1,2	1,6	1,9	2,0	2,3	2,0	2,6	1,8
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	1,6	2,6	2,3	2,9	2,3	2,9	1,8	3,1	2,4	2,4	2,4
Nappali főiskolás	0,4	1,2	0,6	0,4	0,8	0,6	0,9	0,8	0,8	1,4	0,8
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	0,4	0,4	0,4	0,9	0,6	0,7	0,9	1,2	2,0	2,3	1,0
Nappali egyéb 25 éves korig	0,8	0,5	0,8	0,7	0,7	0,7	0,5	0,7	0,3	0,4	0,6
15–19 éves dolgozó*	0,5	0,5	0,8	0,7	0,2	0,8	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	1,4	0,8	0,5	0,3	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2	0,3	0,4
20–25 éves dolgozó*	2,5	2,4	3,9	3,2	4,2	4,8	5,7	5,5	8,7	7,7	4,9
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	5,5	2,4	1,4	1,1	1,4	0,7	0,8	0,8	0,5	0,5	1,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	1,0	1,9	2,2	4,5	3,5	3,9	6,2	6,5	8,9	12,0	3,5
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	76,4	85,6	83,8	86,8	95,3	88,3	87,7	92,5	89,4	90,4	87,4
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	17,1	8,7	6,1	3,7	1,2	0,7	3,9	3,1	2,8	4,0	5,5
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	6,5	5,6	10,0	9,5	3,5	10,9	8,4	4,3	7,8	5,6	7,0
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	12,6	30,9	20,5	28,5	22,4	24,9	20,3	21,2	20,1	29,4	22,8
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	59,9	34,3	20,8	18,4	19,8	10,0	10,3	9,8	4,2	4,0	18,4
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	27,5	34,8	58,8	53,1	57,8	65,1	69,4	68,9	75,6	66,6	58,8

M2. táblázat: A háztartásban élő személyek megoszlása a háztartás és a háztartásfő aktivitása szerint, teljes minta, N = 24 280

1998	Aktív háztartás			Inaktív háztartás			Összesen
	aktív háztartásfő	nyugdíjas háztartásfő	egyéb háztartásfő	nyugdíjas háztartásfő	egyéb háztartásfő	Összesen	
Feelnőtt	55,1	73,9	53,6	92,4	46,9	65,6	
Nem tanuló 0–14 éves	11,3	1,0	7,3	1,0	19,2	8,1	
Nappali általános iskolás	12,8	3,9	12,2	2,2	18,0	9,7	
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	1,6	2,4	3,2	0,4	2,4	1,5	
Nappali gimnáziumba járó	1,9	1,4	1,5	0,4	0,9	1,4	
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	3,2	1,5	2,9	0,8	1,6	2,4	
Nappali főiskolás	1,1	0,8	0,7	0,3	0,8	0,8	
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	1,2	1,1	0,6	0,5	1,0	1,0	
Nappali egyéb 25 éves korig	0,3	0,1	0,2	0,1	0,5	0,2	
15–19 éves dolgozó*	0,8	1,2	2,3	0,0	0,3	0,7	
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,8	0,7	1,4	0,5	2,0	0,8	
20–25 éves dolgozó*	7,1	9,9	10,5	0,1	0,7	5,3	
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	3,0	2,1	3,6	1,3	5,7	2,6	
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Érettségít adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	3,1	1,2	1,4	2,8	1,0	2,5	
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	82,2	74,5	67,1	79,4	73,9	79,9	
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	8,5	8,9	12,8	20,2	22,7	10,7	
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	9,3	16,6	20,2	0,4	3,4	9,4	
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	17,9	14,4	9,5	40,0	23,6	18,6	
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	24,3	14,8	23,0	54,6	68,3	27,0	
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	57,8	70,9	67,5	5,4	8,2	54,4	

M2. táblázat: A háztartásban élő személyek megoszlása a háztartásfő aktivitása szerint, teljes minta, N = 23 797

1999	Aktív háztartás				Inaktív háztartás		Összesen
	aktív háztartásfő	nyugdíjas háztartásfő	egyéb háztartásfő	nyugdíjas háztartásfő	egyéb háztartásfő	Összesen	
Feinőtt	56,5	73,2	55,6	93,3	45,0	66,5	
Nem tanuló 0–14 éves	10,3	0,8	8,0	1,1	22,1	7,6	
Nappali általános iskolás	13,7	4,1	13,3	1,7	17,8	10,0	
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	1,4	1,6	2,3	0,4	1,4	1,2	
Nappali gimnáziumba járó	1,8	1,0	0,7	0,2	0,9	1,3	
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	3,0	1,6	1,9	0,6	1,7	2,2	
Nappali főiskolás	1,0	1,2	0,6	0,3	0,2	0,8	
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	1,3	0,7	0,4	0,2	0,8	0,9	
Nappali egyéb 25 éves korig	0,2	0,3	0,5	0,1	0,3	0,2	
15–19 éves dolgozó*	0,7	1,4	2,1	0,1	0,1	0,6	
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,5	0,5	1,1	0,5	2,0	0,6	
20–25 éves dolgozó*	7,7	12,3	9,2	0,1	0,4	5,9	
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	2,0	1,3	4,3	1,4	7,4	2,1	
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Érettségít adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	3,4	1,6	1,1	2,2	1,9	2,9	
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	84,4	70,3	60,2	70,2	69,1	80,3	
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	6,8	8,0	13,7	27,2	29,2	10,0	
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	8,8	21,7	26,1	2,5	1,6	9,8	
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	17,8	13,6	13,3	28,6	11,9	17,1	
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	17,2	8,3	27,7	67,9	83,7	21,8	
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	65,0	78,1	59,1	3,5	4,4	61,0	

M2. táblázat: A háztartásban élő személyek megoszlása a háztartás és a háztartásfő aktivitása szerint, teljes minta, N = 23 541

2000	Aktív háztartás			Inaktív háztartás			Összesen
	aktív háztartásfő	nyugdíjas háztartásfő	egyéb háztartásfő	nyugdíjas háztartásfő	egyéb háztartásfő	Összesen	
Feelnőtt	57,4	76,1	54,3	92,8	43,9	67,2	
Nem tanuló 0–14 éves	10,3	0,8	9,2	1,0	21,7	7,6	
Nappali általános iskolás	12,7	4,4	11,9	2,5	19,4	9,7	
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	1,1	0,9	2,3	0,4	1,5	1,0	
Nappali gimnáziumba járó	1,9	0,8	1,1	0,2	0,6	1,3	
Nappali egyéb érettségt adó középiskolás	3,3	2,3	2,3	0,8	1,1	2,4	
Nappali főiskolás	1,2	1,2	0,8	0,4	0,4	1,0	
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	1,2	0,4	0,9	0,2	1,3	0,9	
Nappali egyéb 25 éves korig	0,6	0,4	0,7	0,1	0,5	0,5	
15–19 éves dolgozó*	0,7	1,6	1,0	0,0	0,2	0,6	
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,4	0,5	0,4	0,3	1,4	0,4	
20–25 éves dolgozó*	7,4	9,0	12,3	0,2	0,6	5,6	
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	1,8	1,7	2,9	1,0	7,6	1,9	
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Érettségt adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	4,7	3,5	1,5	2,3	1,2	3,9	
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	87,1	69,5	80,8	81,2	75,3	84,1	
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	4,8	7,7	5,1	17,7	22,4	6,8	
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	8,2	22,8	14,1	1,0	2,3	9,2	
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	20,3	14,1	12,9	35,0	14,4	19,7	
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	15,3	13,3	16,8	54,5	79,3	20,0	
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	64,4	72,6	70,3	10,5	6,3	60,3	

M2. táblázat: A háztartásban élő személyek megoszlása a háztartás és a háztartásfő aktivitása szerint, teljes minta, N = 22 983

2001	Aktív háztartás				Inaktív háztartás		Összesen
	aktív háztartásfő	nyugdíjas háztartásfő	egyéb háztartásfő	nyugdíjas háztartásfő	egyéb háztartásfő	Összesen	
Feinőtt	58,5	78,0	56,2	93,2	43,1	67,8	
Nem tanuló 0–14 éves	10,4	1,6	6,8	0,9	22,5	7,8	
Nappali általános iskolás	12,3	4,1	12,9	2,3	17,6	9,4	
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	1,4	0,9	2,8	0,5	1,9	1,2	
Nappali gimnáziumba járó	2,5	1,2	1,0	0,5	0,6	1,8	
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	3,1	2,3	5,1	0,8	0,7	2,4	
Nappali főiskolás	1,1	0,4	1,2	0,1	0,6	0,8	
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	1,4	0,6	0,4	0,2	0,9	1,0	
Nappali egyéb 25 éves korig	0,7	0,5	1,5	0,3	0,5	0,6	
15–19 éves dolgozó*	0,6	1,1	1,6	0,2	0,2	0,5	
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,3	0,7	0,9	0,2	1,6	0,4	
20–25 éves dolgozó*	6,6	7,3	8,0	0,1	1,3	4,9	
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	1,3	1,4	1,8	0,7	8,4	1,5	
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Érettségít adó középiskola/szakmunkásképző és szakiskola	4,1	4,2	2,2	2,5	0,7	3,5	
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	89,9	73,1	79,8	87,8	76,2	87,4	
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	3,9	10,3	7,2	6,1	21,4	5,5	
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	6,2	16,5	13,0	6,1	2,3	7,0	
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	23,7	13,8	25,5	37,3	15,4	22,8	
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	12,7	13,5	13,9	57,2	73,6	18,4	
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	63,6	72,7	60,5	5,5	11,1	58,8	

M3. táblázat: A gyermekek oktatásban való részvétele a szülők aktivitása szerint, teljes minta, N = 2730
 Legáltalább egy szülőjükkkel együtt élő 15–25 éves, nem általános iskolás fiatalokra

1998	Kategóriák					Összesen
	1	2	11	12	22	
Nappali szakmunkás, szakiskolás	9,3	14,4	10,1	14,0	20,5	19,1
Nappali gimnáziumba járó	10,5	7,6	11,7	9,1	10,3	5,4
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	14,9	9,7	18,8	22,2	15,0	19,5
Nappali főiskolás	4,3	3,1	8,3	1,9	5,2	1,0
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	6,1	0,0	7,9	4,3	2,0	0,9
Nappali egyéb 25 éves korig	1,4	1,9	1,7	1,6	1,6	2,4
15–19 éves dolgozó*	3,6	7,8	4,2	7,7	6,0	11,9
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	4,8	6,1	3,7	8,3	9,1	11,7
20–25 éves dolgozó*	32,8	34,0	25,1	17,6	17,5	19,5
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	12,3	15,5	8,7	13,4	12,8	8,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	2,7	1,2	3,0	2,2	1,2	1,3
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	79,7	70,3	84,3	74,5	75,4	64,9
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	11,6	13,1	7,4	13,3	14,8	17,4
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	8,7	16,6	8,4	12,3	9,8	17,7
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	22,9	6,9	32,5	17,6	21,8	14,5
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	21,0	29,1	17,4	35,7	33,0	26,1
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	56,1	64,0	50,1	46,7	45,2	59,4

1 = aktív egyedülálló szülő, 2 = inaktív egyedülálló szülő, 11 = aktív apa, aktív anya, 12 = inaktív apa, inaktív anya, 21 = inaktív apa, aktív anya, 22 = inaktív apa, inaktív anya

M3. táblázat: A gyermekek oktatásban való részvétele a szülők aktivitása szerint, teljes minta, N = 2511
 Legáltalább egy szülőjükkkel együtt élő 15–25 éves, nem általános iskolás fiatalokra

1999	Kategóriák						Összesen
	1	2	11	12	21	22	
Nappali szakmunkás, szakiskolás	8,7	8,5	8,3	14,0	11,2	19,7	9,3
Nappali gimnáziumba járó	9,2	9,8	10,7	8,1	4,5	7,7	9,8
Nappali egyéb érettségit adó középiskolás	15,3	11,2	17,7	21,5	14,4	14,0	17,4
Nappali főiskolás	7,1	0,7	7,7	1,2	2,8	0,0	6,4
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	4,8	0,0	8,2	1,3	0,5	0,6	6,3
Nappali egyéb 25 éves korig	2,1	2,2	1,0	2,9	3,1	0,7	1,5
15–19 éves dolgozó*	4,5	5,7	4,4	4,9	6,9	10,2	4,7
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	3,2	11,9	2,2	9,7	7,6	16,3	3,9
20–25 éves dolgozó*	36,0	21,1	32,9	25,8	24,8	18,9	31,8
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	9,2	29,0	6,9	10,6	24,2	11,9	8,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségit adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	2,8	2,5	3,4	2,1	1,7	1,1	2,9
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	81,1	63,2	85,3	75,6	63,1	61,0	81,4
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	7,8	24,9	5,0	16,1	19,3	24,0	8,4
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	11,1	12,0	9,8	8,3	17,6	15,0	10,2
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	23,9	3,9	27,4	9,3	19,3	3,6	24,2
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	15,5	55,6	12,6	26,4	39,9	37,2	16,5
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	60,6	40,5	60,0	64,3	40,8	59,2	59,3

1 = aktív egyedülálló szülő, 2 = inaktív egyedülálló szülő, 11 = aktív apa, aktív anya, 12 = inaktív apa, inaktív anya, 21 = inaktív apa, aktív anya, 22 = inaktív apa, inaktív anya

M3. táblázat: A gyermekek oktatásban való részvétele a szülők aktivitása szerint, teljes minta, N = 2501
Legalább egy szülőjükkel együtt élő 15–25 éves, nem általános iskolás fiatalokra

2000	Kategóriák					Összesen	
	1	2	11	12	22		
Nappali szakmunkás, szakiskolás	7,4	16,2	6,2	13,7	14,9	21,1	8,0
Nappali gimnáziumba járó	6,2	1,4	11,5	12,8	3,9	5,8	10,3
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	17,4	11,1	20,0	22,8	15,9	10,4	19,5
Nappali főiskolás	5,4	1,7	9,7	2,9	2,4	0,0	7,6
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	4,4	0,0	7,2	2,2	0,0	0,0	5,7
Nappali egyéb 25 éves korig	5,4	1,2	3,8	1,9	6,1	5,3	3,9
15–19 éves dolgozó*	4,7	2,5	4,5	4,1	3,5	3,5	4,4
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	3,1	8,9	2,2	4,8	0,0	9,9	2,8
20–25 éves dolgozó*	36,8	44,1	29,2	24,2	47,4	15,5	30,5
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	9,2	13,0	5,7	10,6	6,0	28,6	7,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	3,2	0,8	5,1	2,6	1,3	0,8	3,7
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	80,4	68,4	86,1	85,0	0,0	73,2	84,8
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	7,7	24,7	4,5	8,0	0,0	19,8	6,0
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	11,9	6,9	9,4	7,0	7,0	7,0	9,3
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	23,5	10,7	32,7	14,3	13,5	12,0	27,7
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	15,3	20,3	11,0	26,2	9,7	57,1	14,1
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	61,2	69,0	56,2	59,5	76,8	30,9	58,1

1 = aktív egyedülálló szülő, 2 = inaktív egyedülálló szülő, 11 = aktív apa, aktív anya, 12 = inaktív apa, inaktív anya, 21 = inaktív apa, aktív anya, 22 = inaktív apa, inaktív anya

M3. táblázat: A gyermekek oktatásban való részvétele a szülők aktivitása szerint, teljes minta, N = 2334
 Legáltalább egy szülőjükkel együtt élő 15–25 éves, nem általános iskolás fiatalokra

2001	Kategóriák						Összesen
	1	2	11	12	21	22	
Nappali szakmunkás, szakiskolás	10,4	11,6	7,4	16,7	13,6	33,5	9,6
Nappali gimnáziumba járó	14,3	3,9	15,5	12,7	6,3	8,0	14,3
Nappali egyéb érettségát adó középiskolás	17,3	13,2	18,7	17,3	26,3	8,0	18,4
Nappali főiskolás	4,7	0,7	7,2	3,0	6,7	0,0	6,2
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	6,9	1,3	8,8	4,0	1,1	0,4	7,4
Nappali egyéb 25 évesig	4,4	5,1	4,8	4,4	8,2	1,6	4,8
15–19 éves dolgozó*	6,2	12,6	3,1	4,6	5,4	0,0	3,9
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	1,6	9,8	2,0	6,5	2,9	7,9	2,6
20–25 éves dolgozó*	29,3	28,4	28,7	19,4	23,6	9,7	27,3
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	4,8	13,5	3,9	11,3	5,9	30,8	5,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségát adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	3,0	1,5	4,6	1,8	2,4	0,5	3,4
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	84,8	53,3	90,1	81,9	84,7	85,0	87,4
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	3,2	20,4	3,9	10,6	5,3	15,0	5,1
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	12,0	26,3	6,1	7,5	10,0	0,0	7,5
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	29,9	19,8	34,1	19,9	35,3	14,3	31,8
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	9,8	25,8	7,9	29,5	12,9	65,2	11,4
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	60,3	54,4	58,0	50,6	51,7	20,5	56,8

1 = aktív egyedülálló szülő, 2 = inaktív egyedülálló szülő, 11 = aktív apa, aktív anya, 12 = inaktív apa, aktív anya, 21 = inaktív apa, aktív anya, 22 = inaktív apa, inaktív anya

M4. táblázat: Az aktív háztartásban élők megoszlása a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége szerint, teljes minta, N = 13 089

1998	Felső és alsó vezető	Felsőfokú szakalkalmazott	Középfokú szakalkalmazott és ügyvivő	Vállalkozó	Szakmunkás	Segéd- és betanított munkás	Összesen
Felnőtt	58,6	55,1	56,0	56,4	54,9	53,1	55,1
Nem tanuló 0–14 éves	7,0	10,7	10,1	11,7	11,3	12,9	11,3
Nappali általános iskolás	9,8	12,9	10,6	13,0	14,0	12,2	12,8
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	0,7	0,4	1,2	1,5	1,8	2,3	1,6
Nappali gimnáziumba járó	2,6	3,5	3,3	1,7	1,7	0,8	1,9
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	4,0	2,8	3,9	2,9	3,6	2,3	3,2
Nappali főiskolás	3,0	2,5	1,6	1,0	0,9	0,3	1,1
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	4,8	3,4	1,2	1,9	0,5	0,4	1,2
Nappali egyéb 25 éves korig	0,4	0,6	0,7	0,5	0,1	0,1	0,3
15–19 éves dolgozó*	0,6	0,1	0,4	1,1	1,0	0,9	0,8
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,4	0,3	0,4	0,7	0,6	1,6	0,8
20–25 éves dolgozó*	7,1	5,7	8,2	4,9	6,8	8,5	7,1
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	1,2	2,0	2,5	2,6	2,8	4,6	3,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola/szakmunkásképző és szakiskola	9,6	14,9	6,2	3,0	3,0	1,3	3,1
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	89,3	94,4	92,2	79,7	82,2	71,2	82,1
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	4,5	4,1	3,9	8,1	6,5	18,5	8,6
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	6,2	1,5	4,0	12,2	11,4	10,3	9,4
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	43,5	38,8	23,7	26,1	13,4	4,3	17,9
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	8,4	16,1	18,0	25,5	24,8	33,6	24,3
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	48,1	45,1	58,3	48,3	61,8	62,1	57,8

M4. táblázat: Az aktív háztartásban élők megoszlása a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége szerint, teljes minta, N = 12456

1999	Felső és alsó vezető	Felsőfokú szakalkalmazott	Középfokú szakalkalmazott és ügyvivő	Vállalkozó	Szakmunkás	Segéd- és betanított munkás	Összesen
Feinőtt	59,5	60,4	57,5	58,0	55,8	53,8	56,5
Nem tanuló 0–14 éves	6,7	7,2	10,6	8,8	10,7	12,7	10,3
Nappali általános iskolás	13,9	12,4	11,5	14,1	14,0	14,0	13,7
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	0,4	0,4	1,0	1,1	1,6	2,0	1,4
Nappali gimnáziumba járó	2,9	4,4	2,5	2,3	1,3	0,7	1,8
Nappali egyéb érettségítadó középiskolás	3,0	2,8	3,6	2,9	3,2	2,3	3,0
Nappali főiskolás	2,8	1,6	1,9	1,3	0,6	0,6	1,0
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	3,2	3,9	2,1	1,7	0,6	0,3	1,3
Nappali egyéb 25 éves korig	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,1	0,2
15–19 éves dolgozó*	0,2	0,1	0,6	0,2	0,8	1,3	0,7
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,5	0,1	0,2	0,2	0,5	1,2	0,5
20–25 éves dolgozó*	5,9	5,2	7,1	7,2	8,5	8,2	7,7
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,8	1,1	1,2	2,0	2,3	2,7	2,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola /szakmunkásképző és szakiskola	14,5	19,0	6,0	4,9	2,7	1,5	3,4
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	91,1	97,0	90,6	94,9	83,4	70,2	84,4
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	6,9	1,6	2,4	2,7	6,5	14,3	6,8
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	2,0	1,4	7,0	2,3	10,2	15,6	8,8
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	43,5	39,1	30,4	23,0	11,2	5,6	17,8
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	6,9	10,4	10,2	16,4	18,8	23,4	17,2
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	49,5	50,5	59,4	60,6	70,0	71,0	65,0

M4. táblázat: Az aktív háztartásban élők megoszlása a háztartástípus jövedelemszerző tevékenysége szerint, teljes minta, N = 12 627

2000	Felső és alsó vezető	Felsőfokú szakalkalmazott	Középfokú szakalkalmazott és ügyvivő	Vállalkozó	Szakt munkás	Segéd- és betanított munkás	Összesen
Felnőtt	60,1	59,6	58,4	59,4	56,8	54,9	57,4
Nem tanuló 0–14 éves	8,1	7,5	10,4	9,3	10,2	12,7	10,3
Nappali általános iskolás	13,3	12,5	10,8	12,5	13,6	12,2	12,7
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	0,3	0,3	0,7	1,0	1,3	1,6	1,1
Nappali gimnáziumba járó	3,8	3,4	2,6	2,8	1,3	1,0	1,9
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	3,7	3,3	2,8	3,2	3,7	2,7	3,3
Nappali főiskolás	2,3	2,6	1,2	1,7	0,9	0,6	1,2
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	2,1	3,2	1,7	2,0	0,7	0,2	1,2
Nappali egyéb 25 éves korig	0,6	1,1	0,8	0,4	0,8	0,4	0,6
15–19 éves dolgozó*	0,6	0,3	0,3	0,8	0,7	0,8	0,7
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,1	0,1	0,0	0,2	0,4	0,8	0,4
20–25 éves dolgozó*	4,3	5,7	8,8	5,6	7,9	9,1	7,4
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,9	0,4	1,5	1,1	1,7	3,2	1,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola / szakmunkásképző és szakiskola	26,7	22,2	7,5	6,3	3,7	2,3	4,7
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	92,5	95,4		88,8	85,7	78,8	87,1
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	0,9	1,5	0,0	2,0	5,3	10,7	4,8
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	6,6	3,1		9,2	9,0	10,4	8,2
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	40,7	43,7	25,0	32,3	15,6	8,2	20,3
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	10,0	3,7	11,0	11,0	15,2	24,0	15,3
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	49,2	52,5	63,9	56,7	69,2	67,9	64,4

M4. táblázat: Az aktív háztartásban élők megoszlása a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége szerint, teljes minta, N = 12 279

2001	Felső és alsó vezető	Felsőfokú szakalkalmazott	Középfokú szakalkalmazott és ügyvivő	Vállalkozó	Szakmunkás	Segéd- és betanított munkás	Összesen
Feinőtt	63,2	62,3	59,3	57,7	59,1	54,8	58,5
Nem tanuló 0–14 éves	6,6	8,9	9,4	9,0	10,7	13,0	10,4
Nappali általános iskolás	8,1	9,9	12,8	11,0	13,2	13,7	12,3
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	0,3	0,4	1,1	1,9	1,4	1,8	1,4
Nappali gimnáziumba járó	6,8	4,7	2,2	3,3	1,6	1,3	2,5
Nappali egyéb érettségítadó középiskolás	4,0	2,7	3,2	3,6	3,0	2,6	3,1
Nappali főiskolás	2,2	1,5	1,7	1,8	0,7	0,4	1,1
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	2,8	3,8	1,7	2,4	0,6	0,2	1,4
Nappali egyéb 25 éves korig	1,0	0,9	0,6	0,5	0,7	0,7	0,7
15–19 éves dolgozó*	0,5	0,2	0,5	0,4	0,4	1,1	0,6
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,0	0,0	0,2	0,3	0,3	0,8	0,3
20–25 éves dolgozó*	4,4	4,6	6,6	7,0	6,8	7,4	6,6
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,1	0,2	0,9	1,3	1,5	2,2	1,3
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola /szakmunkásképző és szakiskola	31,6	19,4	4,9	3,7	3,4	2,1	4,1
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában		98,0	91,8	94,2	90,5	78,0	89,9
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	0,0	0,3	1,8	2,3	4,0	9,2	3,9
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában		1,7	6,4	3,5	5,5	12,8	6,2
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	45,2	53,4	27,6	30,4	17,8	9,4	23,7
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	1,0	1,6	8,5	10,7	14,4	20,7	12,7
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	53,8	45,0	63,9	58,9	67,8	69,9	63,6

M5. táblázat: A gyermekek oktatásban való részvétele a szülők iskolai végzettsége szerint, 1998
 Legáltalább egy szülőjükkkel együtt élő 15–25 éves, nem általános iskolás fiatalokra, teljes minta, N = 2730

Kategória	Szakkuntkás	Gimnázium	Egyéb érettségát adó középiskola	Főiskola	Egyetem	Egyéb	15–19 éves dolgozó*	15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	20–25 éves dolgozó*	20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	Összesen	Érettségi/szakkuntkás	Tanuló 15–19 éves+	Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves+	Dolgozó 15–19 éves+	Tanuló 20–25 éves+	Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves+	Dolgozó 20–25 éves+
1	15,4	4,3	7,0	2,0	1,0	0,5	5,4	8,4	37,1	18,9	100,0	0,7	65,5	21,1	13,4	6,7	31,5	61,8
2	10,7	5,8	14,8	1,4	1,4	2,6	6,2	7,2	38,5	11,3	100,0	1,9	70,8	15,8	13,5	8,4	20,8	70,8
3	6,3	15,7	20,8	5,3	4,9	2,2	2,7	2,0	30,5	9,8	100,0	5,8	88,9	4,8	6,4	30,0	17,0	52,9
4	6,8	20,1	15,5	11,2	12,2	0,0	1,3	1,4	17,2	14,3	100,0	5,3	94,7	2,8	2,5	37,1	28,5	34,4
5	3,5	13,1	12,5	9,9	33,9	0,0	1,8	0,0	25,3	0,0	100,0	7,4	94,2	0,0	5,9	63,3	0,0	36,7
11	14,8	4,5	8,4	1,2	0,6	1,0	7,2	12,7	28,8	20,9	100,0	0,9	58,5	26,5	15,0	4,8	40,1	55,2
12	8,2	5,6	17,9	4,2	7,3	0,0	9,2	7,5	29,1	11,0	100,0	2,9	67,4	14,6	18,0	18,2	22,4	59,5
13	13,7	8,7	17,5	10,0	5,1	1,8	1,3	2,4	28,6	11,0	100,0	1,9	92,4	5,0	2,6	23,3	21,3	55,4
21	19,0	4,2	17,1	2,6	0,9	0,4	6,5	8,4	29,6	11,3	100,0	1,1	72,9	15,3	11,9	9,3	25,1	65,6
22	16,6	11,8	25,2	3,3	3,4	0,7	6,5	4,4	23,0	5,1	100,0	2,2	82,4	7,1	10,5	26,2	13,4	60,4
23	9,4	14,6	21,1	6,5	6,2	1,6	7,5	1,2	23,7	8,3	100,0	3,8	84,6	2,1	13,3	27,0	18,9	54,1
24	2,9	22,2	20,3	12,4	15,0	6,9	5,1	0,0	9,7	5,6	100,0	14,6	91,6	0,0	8,4	60,7	14,4	24,9
31	7,8	6,6	30,7	5,0	8,8	1,1	3,8	5,8	13,4	17,0	100,0	4,8	82,2	10,7	7,1	34,5	36,7	28,8
32	13,7	13,1	30,4	9,1	3,0	1,8	2,5	0,0	17,1	9,4	100,0	3,2	96,0	0,0	4,0	31,7	24,1	44,2
33	7,1	15,2	21,9	12,0	10,8	3,3	1,4	3,0	20,1	5,4	100,0	5,3	91,7	5,7	2,6	47,1	11,1	41,8
34	4,2	22,7	13,6	13,2	17,7	0,9	3,3	1,4	20,1	3,1	100,0	8,7	90,8	2,8	6,5	53,0	6,3	40,7
43	6,9	13,6	20,5	10,5	9,6	7,1	3,1	1,6	23,6	3,6	100,0	5,0	90,3	3,3	6,4	47,9	6,9	45,2
44	0,0	8,8	27,1	18,0	21,1	0,0	0,0	0,0	22,2	2,8	100,0	-	100,0	0,0	0,0	59,7	4,6	35,7
53	5,3	14,6	18,6	15,5	20,0	0,0	5,8	2,3	11,0	6,9	100,0	6,3	83,4	4,7	11,9	65,0	13,5	21,5
54	2,8	18,4	15,9	24,9	24,4	3,4	0,0	0,0	3,2	7,2	100,0	12,5	100,0	0,0	0,0	81,7	12,7	5,7
55	0,0	30,3	3,8	15,7	29,8	3,1	0,0	0,0	12,1	5,3	100,0	-	100,0	0,0	0,0	71,4	8,7	20,0
Össz.	11,2	10,8	18,1	6,3	6,5	1,6	4,9	5,0	25,4	10,3	100,0	2,6	80,6	9,8	9,6	27,4	21,0	51,6

A kategória jelmagyarozatát lásd a 2001. év táblázata alatt.

*A korcsoport százalékában.

M5. táblázat: A gyermekek oktatásban való részvétele a szülők iskolai végzettsége szerint, 1999
 Legáltalább egy szülőjükkel együtt élő 15–25 éves, nem általános iskolás fiatalokra, teljes minta, N = 2511

Kategória	Szakkunrkás	Gimnázium	Egyéb érettségít adó középiskola	Főiskola	Egyetem	Egyéb	15–19 éves dolgozó*	15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	20–25 éves dolgozó*	20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	Összesen	Érettségi/szakkunrkás	Tanuló 15–19 éves+	Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves+	Dolgozó 15–19 éves+	Tanuló 20–25 éves+	Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves+	Dolgozó 20–25 éves+
1	12,3	6,5	6,5	2,4	0,8	2,5	5,1	7,5	41,6	14,9	100,0	1,1	66,2	20,1	13,7	10,3	23,6	66,1
2	11,3	0,6	17,3	4,7	1,3	1,1	8,7	2,5	39,2	13,4	100,0	1,6	71,5	6,3	22,2	13,3	22,1	64,6
3	7,4	12,1	19,2	9,3	5,5	1,3	2,6	3,6	29,6	9,4	100,0	4,2	86,5	7,8	5,8	28,1	17,3	54,6
4	0,0	22,2	20,7	11,9	10,2	5,1	1,9	0,0	22,6	5,5	100,0	-	95,8	0,0	4,2	49,6	9,8	40,6
5	0,0	22,6	13,8	11,0	22,2	3,2	0,0	1,9	25,3	0,0	100,0	-	95,4	4,6	0,0	57,5	0,0	42,5
11	15,5	2,0	9,4	0,4	1,0	0,7	9,5	11,9	31,4	18,3	100,0	0,7	54,6	25,3	20,1	6,3	34,5	59,2
12	8,3	11,3	13,8	4,9	1,4	1,2	11,5	6,4	33,3	8,0	100,0	3,0	67,3	11,8	20,9	8,8	17,6	73,6
13	17,8	9,5	19,2	4,9	6,0	0,0	4,2	0,0	31,4	7,0	100,0	1,6	91,2	0,0	8,8	26,9	13,3	59,8
21	13,6	2,9	15,6	2,8	0,0	0,7	8,6	3,2	40,4	12,1	100,0	1,4	73,0	7,3	19,7	6,8	21,5	71,7
22	12,5	7,6	18,8	4,9	3,1	1,4	3,2	2,7	39,3	6,5	100,0	2,1	86,7	6,2	7,2	17,9	11,7	70,5
23	8,3	11,9	23,0	8,3	3,9	2,1	5,1	2,9	30,0	4,5	100,0	4,2	85,0	5,5	9,5	26,6	9,5	63,8
24	1,5	21,3	26,4	8,6	18,1	4,1	6,6	0,0	9,3	4,2	100,0	32,4	89,3	0,0	10,7	65,0	10,8	24,2
31	3,4	9,3	31,9	2,1	2,0	2,2	0,7	2,6	33,7	12,1	100,0	12,0	93,4	5,3	1,4	9,5	24,0	66,6
32	13,2	12,3	22,3	4,5	1,2	3,2	2,1	5,3	33,3	2,6	100,0	2,6	86,8	9,5	3,7	19,6	5,7	74,7
33	5,0	12,1	22,2	11,4	12,2	1,0	1,8	2,2	27,1	5,2	100,0	6,9	91,4	4,8	3,8	39,8	9,7	50,5
34	2,0	25,7	19,6	19,0	9,7	3,0	1,4	0,0	16,6	2,8	100,0	22,2	97,4	0,0	2,6	57,7	6,2	36,2
43	4,4	14,7	19,5	10,2	14,0	2,8	1,1	1,6	27,7	4,2	100,0	7,8	94,1	3,5	2,4	41,2	7,7	51,2
44	1,3	18,7	17,2	16,1	22,3	0,7	0,0	0,0	20,4	3,4	100,0	27,6	100,0	0,0	0,0	58,9	5,9	35,2
53	2,3	8,2	11,3	4,5	36,1	3,0	2,1	0,0	30,9	1,7	100,0	8,4	93,0	0,0	7,0	53,0	2,5	44,5
54	0,0	44,5	27,5	15,1	8,7	0,0	0,0	0,0	4,3	0,0	100,0	-	100,0	0,0	0,0	81,1	0,0	18,9
55	0,0	31,2	4,5	4,4	33,8	0,0	0,0	0,0	14,8	11,3	100,0	-	100,0	0,0	0,0	52,0	20,8	27,2
Össz.	9,3	9,8	17,4	6,4	6,3	1,5	4,7	3,9	31,8	8,9	100,0	2,9	81,4	8,4	10,2	24,2	16,5	59,3

A kategória jelmagyarozatát lásd a 2001. év táblázata alatt.

*A korcsoport százalékában.

M5. táblázat: A gyermekek oktatásban való részvétele a szülők iskolai végzettsége szerint, 2000
 Legáltalább egy szülőjükkel együtt élő 15–25 éves, nem általános iskolás fiatalokra, teljes minta, N = 2501

Kategória	Szakmunkás	Gimnázium	Egyéb érttségít adó középiskola	Főiskola	Folytatás	Egyéb	15–19 éves dolgozó*	15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	20–25 éves dolgozó*	20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	Összesen	Érettség/szakmunkás	Tanuló 15–19 éves+	Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves+	Dolgozó 15–19 éves+	Tanuló 20–25 éves+	Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves+	Dolgozó 20–25 éves+
1	12,8	3,1	17,1	1,5	0,4	1,1	2,5	6,2	39,4	16,0	100,0	1,6	77,2	16,2	6,6	10,1	25,9	64,0
2	9,6	3,1	18,2	3,3	0,0	4,0	8,2	5,0	36,9	11,8	100,0	2,2	70,3	11,3	18,5	12,5	21,1	66,4
3	3,6	5,4	16,6	8,4	5,3	6,1	4,8	1,0	43,4	5,4	100,0	6,2	82,5	3,1	14,4	26,9	8,1	65,0
4	10,6	16,3	16,5	10,9	11,1	11,5	1,2	2,5	19,4	0,0	100,0	3,1	93,6	4,4	2,0	54,3	0,0	45,7
5	0,0	17,9	5,5	0,0	26,3	18,5	4,7	1,7	22,1	3,5	100,0	-	74,7	6,9	18,4	65,8	4,6	29,5
11	13,2	3,1	9,8	0,8	0,7	1,2	5,0	6,9	44,2	15,2	100,0	1,0	67,2	19,1	13,7	6,9	23,8	69,3
12	14,1	10,0	17,7	3,9	1,3	2,0	6,8	5,5	33,2	5,5	100,0	2,0	75,9	10,8	13,3	20,4	11,3	68,3
13	12,3	3,3	17,8	5,7	0,0	1,9	5,7	1,0	41,3	11,0	100,0	1,7	84,1	2,4	13,5	9,1	19,2	71,8
21	13,6	6,6	16,5	2,6	1,1	2,8	5,8	4,1	37,0	9,9	100,0	1,7	79,4	8,5	12,1	10,3	18,9	70,8
22	13,1	8,6	21,1	6,5	4,2	4,7	6,2	1,0	27,7	6,9	100,0	2,3	86,2	1,9	12,0	28,6	14,3	57,2
23	5,4	9,0	24,8	8,0	8,0	5,9	5,3	2,1	25,5	6,1	100,0	6,2	85,8	4,0	10,2	34,7	12,6	52,7
24	4,0	14,7	21,0	6,2	14,2	15,8	8,0	3,0	12,0	1,3	100,0	8,9	82,5	4,8	12,8	65,1	3,3	31,6
31	3,1	7,6	28,6	5,3	3,5	6,9	3,1	1,8	36,6	3,6	100,0	11,5	90,5	3,5	6,0	18,3	7,3	74,4
32	2,1	15,0	24,3	7,3	3,1	4,4	2,4	0,4	30,9	10,3	100,0	19,0	94,7	0,7	4,6	14,9	21,2	63,9
33	2,2	18,9	22,6	14,1	8,0	3,8	3,8	2,2	22,1	2,1	100,0	18,6	88,4	4,4	7,2	49,2	4,5	46,3
34	3,2	18,4	23,8	19,2	14,6	3,5	0,0	2,2	13,6	1,5	100,0	13,1	96,1	3,9	0,0	66,3	3,4	30,3
43	3,1	13,2	18,3	21,9	10,2	4,8	2,1	0,0	24,6	1,8	100,0	10,3	95,5	0,0	4,5	50,8	3,4	45,8
44	1,3	18,2	28,2	20,3	20,4	0,8	0,0	0,0	9,4	1,4	100,0	36,0	100,0	0,0	0,0	76,3	3,2	20,6
53	0,0	2,8	31,5	19,6	11,3	3,5	0,0	0,0	30,6	0,9	100,0	-	100,0	0,0	0,0	41,5	1,6	56,9
54	0,0	45,0	24,4	6,1	10,8	0,0	5,2	0,0	8,5	0,0	100,0	-	93,2	0,0	6,8	63,3	0,0	36,7
55	0,0	31,9	18,8	13,4	20,5	0,0	0,0	0,0	8,7	6,7	100,0	-	100,0	0,0	0,0	63,8	15,8	20,4
Össz.	8,0	10,3	19,5	7,6	5,7	3,9	4,4	2,8	30,5	7,4	100,0	3,7	84,8	6,0	9,3	27,7	14,1	58,1

A kategória lemagyarázatát lásd a 2001. évtáblázata alatt.

*A korcsoport százalékában.

M5. táblázat: A gyermekek oktatásban való részvétele a szülői iskolai végzettsége szerint, 2001
Legáltalább egy szülőjükkal együtt élő 15–25 éves, nem általános iskolás fiatalokra, teljes minta, N = 2334

Kategória	Szakkuntkás	Gimnázium	Egyéb érettségít adó középiskola	Főiskola	Egyetem	Egyéb	15–19 éves dolgozó*	15–19 éves nem tanuló	20–25 éves dolgozó*	20–25 éves nem tanuló	Összesen	Érettségi/szakkuntkás	Tanuló 15–19 éves+	Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves+	Dolgozó 15–19 éves+	Tanuló 20–25 éves+	Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves+	Dolgozó 20–25 éves+
1	13,0	2,9	13,8	0,8	1,6	4,6	10,0	3,6	40,3	9,5	100,0	1,3	68,6	8,4	23,1	12,1	16,7	71,2
2	15,6	11,3	12,7	3,0	1,5	2,8	12,9	3,6	31,6	4,9	100,0	1,5	71,1	6,3	22,7	15,3	11,5	73,3
3	6,5	22,3	26,2	6,7	4,6	5,4	1,9	1,3	22,3	2,8	100,0	7,5	94,6	2,3	3,1	38,7	6,8	54,5
4	6,2	15,7	12,1	9,6	35,1	3,5	0,0	0,1	13,1	4,7	100,0	4,4	99,8	0,2	0,0	71,7	7,5	20,9
5	0,0	47,9	0,0	12,9	18,4	9,8	0,0	0,0	11,0	0,0	100,0	–	100,0	0,0	0,0	73,2	0,0	26,9
11	17,6	4,1	7,5	1,0	0,2	2,1	6,5	5,6	44,5	11,1	100,0	0,7	70,6	13,6	15,8	5,9	18,8	75,3
12	12,0	4,0	7,7	1,0	1,4	1,9	10,1	7,9	48,9	5,1	100,0	1,0	57,6	18,6	23,8	6,1	8,8	85,1
13	12,6	12,2	27,2	7,9	3,2	3,3	2,2	0,0	28,5	3,0	100,0	3,1	96,0	0,0	4,0	31,2	6,6	62,2
21	15,2	6,7	19,2	1,3	3,0	6,8	1,9	5,8	28,9	11,3	100,0	1,7	85,0	11,2	3,7	17,7	23,1	59,2
22	11,3	10,4	22,7	3,3	7,2	5,9	3,0	2,1	28,3	5,9	100,0	2,9	90,2	4,0	5,8	29,2	12,2	58,6
23	11,0	13,4	26,1	9,4	5,2	5,8	1,2	1,1	23,6	3,1	100,0	3,6	95,7	2,1	2,2	42,8	6,6	50,7
24	6,8	17,7	4,4	19,2	4,9	22,6	2,0	3,9	16,1	2,3	100,0	3,3	88,8	7,4	3,8	60,7	5,0	34,3
31	5,6	11,5	26,9	1,1	10,7	2,1	4,4	3,9	30,0	3,8	100,0	6,9	84,5	7,3	8,3	26,8	8,2	65,1
32	4,3	15,5	32,0	1,1	9,0	10,3	2,7	0,0	24,0	1,1	100,0	11,0	95,4	0,0	4,6	39,7	2,7	57,7
33	3,6	21,8	24,9	9,9	11,8	3,3	4,5	0,0	17,6	2,5	100,0	12,9	92,8	0,0	7,2	45,8	6,8	47,5
34	0,0	22,3	17,1	10,3	15,4	1,9	2,0	2,5	22,2	6,3	100,0	–	90,4	5,4	4,3	45,8	12,1	42,2
43	2,7	23,3	14,7	18,9	10,8	12,6	0,0	0,6	16,3	0,0	100,0	14,1	98,8	1,2	0,0	66,2	0,0	33,8
44	0,0	31,3	13,4	15,2	19,4	0,6	1,9	0,0	17,4	0,7	100,0	–	96,6	0,0	3,4	59,0	1,6	39,4
53	10,2	28,1	7,2	26,5	17,0	0,0	0,0	1,0	10,1	0,0	100,0	3,5	98,2	1,9	0,0	78,3	0,0	21,7
54	0,0	56,3	11,7	2,4	12,0	2,4	7,9	7,2	0,0	0,0	100,0	–	82,5	8,3	9,2	100,0	0,0	0,0
55	0,0	26,5	18,4	6,3	26,3	0,0	0,0	0,0	21,0	1,6	100,0	–	100,0	0,0	0,0	60,0	2,9	37,1
Össz.	9,6	14,3	18,4	6,2	7,4	4,8	3,9	2,6	27,3	5,5	100,0	3,4	87,4	5,1	7,5	31,8	11,4	56,8

1 = egyetlen szülő, legfeljebb általános iskola, 2 = egyetlen szülő, szakkuntkás képző, 3 = egyetlen szülő, érettségi, 4 = egyetlen szülő, főiskola, 5 = egyetlen szülő, egyetem, 11 = apa, anya legfeljebb általános iskola, 12 = apa legfeljebb általános iskola, anya szakkuntkás képző, 13 = apa legfeljebb általános iskola, anya legáltalább érettségi, 21 = apa szakkuntkás képző, anya legfeljebb általános iskola, 22 = apa, anya szakkuntkás képző, 23 = apa szakkuntkás képző, anya legfeljebb érettségi, 24 = apa szakkuntkás, anya főiskola, 31 = apa érettségi, anya legfeljebb általános iskola, 32 = apa érettségi, anya legfeljebb általános iskola, 33 = apa, anya érettségi, 34 = apa érettségi, anya főiskola vagy egyetem, 43 = apa főiskola, anya érettségi, 44 = apa főiskola, anya főiskola, 53 = apa egyetem, anya érettségi, 54 = apa egyetem, anya főiskola, 55 = apa egyetem, anya főiskola

*A korcsoport szélében.

M6. táblázat: A fiatalok oktatásban való részvétele a település típusa szerint, teljes minta, N = 23797

1998	Budapest	Megyei jogú város	Egyéb város	Község	Összesen
Felnőtt	67,6	65,5	65,1	65,0	65,6
Nem tanuló 0–14 éves	6,7	8,4	7,8	8,8	8,1
Nappali általános iskolás	8,0	8,4	10,4	10,5	9,7
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	0,9	1,3	1,8	1,7	1,5
Nappali gimnáziumba járó	2,0	1,3	1,7	1,0	1,4
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	2,6	2,9	2,4	2,0	2,4
Nappali főiskolás	1,3	1,3	0,8	0,5	0,8
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	1,7	1,1	0,7	0,8	1,0
Nappali egyéb 25 éves korig	0,5	0,2	0,2	0,1	0,2
15–19 éves dolgozó*	0,5	0,7	0,7	0,7	0,7
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,4	0,4	0,8	1,0	0,8
20–25 éves dolgozó*	5,8	6,0	5,3	4,8	5,3
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	2,0	2,5	2,4	3,2	2,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	5,5	3,2	2,3	1,8	2,5
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	85,8	84,1	80,5	74,5	79,9
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	6,1	6,1	10,9	14,7	10,7
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	8,1	9,8	8,6	10,8	9,4
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	28,4	22,2	18,1	12,0	18,6
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	18,0	22,6	25,9	35,1	27,0
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	53,7	55,2	56,1	52,9	54,4

M6. táblázat: A fiatalok oktatásban való részvétele a település típusa szerint, teljes minta N = 24 280

1999	Budapest	Megyei jogú város	Egyéb város	Község	Összesen
Felelt	69,6	66,2	65,8	66,0	66,5
Nem tanuló 0–14 éves	6,1	7,5	7,8	8,2	7,6
Nappali általános iskolás	8,8	10,6	9,9	10,3	10,0
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	0,9	0,8	1,4	1,4	1,2
Nappali gimnáziumba járó	2,1	1,7	1,0	0,9	1,3
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	2,3	2,7	2,2	1,8	2,2
Nappali főiskolás	1,0	1,3	0,8	0,5	0,8
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	1,6	1,5	0,6	0,5	0,9
Nappali egyéb 25 éves korig	0,4	0,2	0,2	0,1	0,2
15–19 éves dolgozó*	0,4	0,3	0,6	0,8	0,6
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,4	0,2	0,7	0,9	0,6
20–25 éves dolgozó*	5,4	5,9	6,5	5,8	5,9
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	1,1	1,2	2,5	2,8	2,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	5,1	5,5	2,4	1,9	2,9
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	86,6	91,7	79,7	72,0	80,3
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	6,7	2,5	10,8	14,6	10,0
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	6,7	5,8	9,5	13,5	9,8
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	28,4	27,6	12,6	10,2	17,1
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	11,8	12,0	24,5	29,2	21,8
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	59,8	60,4	62,9	60,6	61,0

M6. táblázat: A fiatalok oktatásban való részvétele a település típusa szerint, teljes minta N = 23 541

2000	Budapest	Megyei jogú város	Egyéb város	Község	Összesen
Felnőtt	69,7	66,2	66,9	67,0	67,2
Nem tanuló 0–14 éves	5,9	7,6	8,0	7,9	7,6
Nappali általános iskolás	8,0	10,3	9,1	10,5	9,7
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	0,6	0,7	1,0	1,3	1,0
Nappali gimnáziumba járó	2,0	1,6	1,2	1,0	1,3
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	3,4	2,6	2,1	2,2	2,4
Nappali főiskolás	1,4	1,5	0,8	0,6	1,0
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	1,5	1,6	0,6	0,4	0,9
Nappali egyéb 25 éves korig	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5
15–19 éves dolgozó*	0,3	0,4	0,8	0,7	0,6
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,3	0,2	0,5	0,6	0,4
20–25 éves dolgozó*	5,4	5,8	6,7	4,9	5,6
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	1,1	1,3	2,0	2,5	1,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	9,5	6,4	3,4	2,4	3,9
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	90,9	91,4	79,3	80,6	84,1
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	4,5	2,5	8,3	9,1	6,8
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	4,6	6,1	12,4	10,3	9,2
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	30,8	28,2	15,0	13,2	19,7
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	11,4	12,7	19,5	29,1	20,0
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	57,8	59,1	65,6	57,7	60,3

M6. táblázat: A fiatalok oktatásban való részvétele a település típusa szerint, teljes minta, N = 22 983

2001	Budapest	Megyei jogú város	Egyéb város	Község	Összesen
Felnőtt	73,3	69,4	66,9	65,6	67,8
Nem tanuló 0–14 éves	5,3	7,3	8,1	8,7	7,8
Nappali általános iskolás	7,3	8,8	9,4	10,6	9,4
Nappali szakmunkásképző, szakiskolás	0,5	0,8	1,2	1,6	1,2
Nappali gimnáziumba járó	2,7	1,7	1,7	1,5	1,8
Nappali egyéb érettségít adó középiskolás	3,2	2,1	2,7	2,1	2,4
Nappali főiskolás	0,6	1,3	0,8	0,6	0,8
Nappali egyetem, posztgraduális képzés	1,1	2,5	0,5	0,5	1,0
Nappali egyéb 25 éves korig	0,3	1,0	0,6	0,5	0,6
15–19 éves dolgozó*	0,4	0,0	0,7	0,7	0,5
15–19 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,1	0,1	0,5	0,6	0,4
20–25 éves dolgozó*	4,8	4,3	5,3	4,8	4,9
20–25 éves nem tanuló, nem dolgozó	0,4	0,7	1,6	2,3	1,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Érettségít adó középiskola/ szakmunkásképző és szakiskola	12,7	4,7	3,5	2,2	3,5
Tanuló 15–19 éves a korcsoport százalékában	93,0	97,2	84,3	83,1	87,4
Nem tanuló, nem dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	1,7	2,3	6,6	7,6	5,5
Dolgozó 15–19 éves a korcsoport százalékában	5,3	0,5	9,1	9,2	7,0
Tanuló 20–25 éves a korcsoport százalékában	18,1	46,2	18,9	13,1	22,8
Nem tanuló, nem dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	6,1	7,7	18,7	28,3	18,4
Dolgozó 20–25 éves a korcsoport százalékában	75,8	46,1	62,4	58,6	58,8